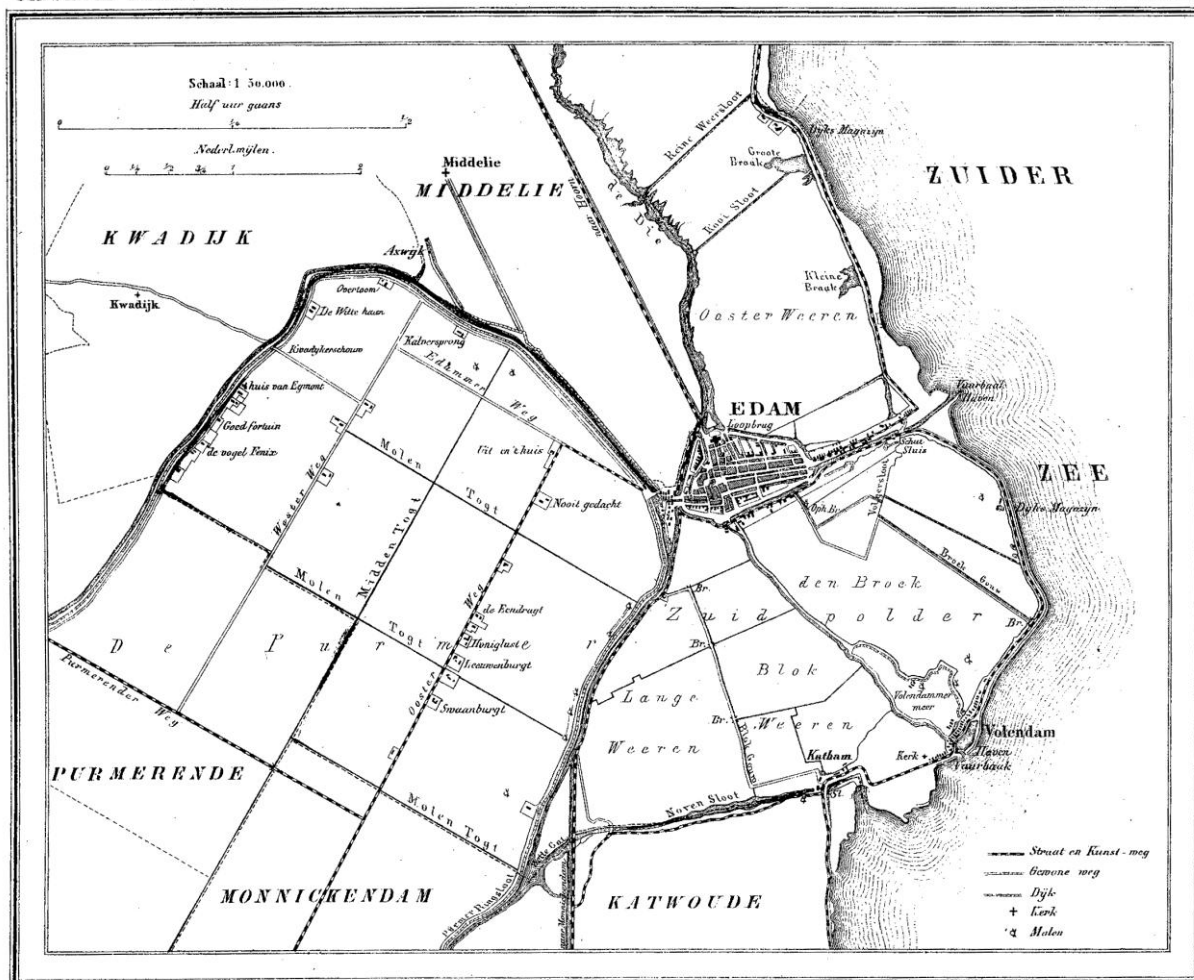

PROVINCIE NOORD-HOLLAND

GEMEENTE EDAM.

1866.

2242 Bunders. 5000 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

Bouwstenen voor een Monumentenbeleid

Edam-Volendam 2010-2013

GMA - Juli 2010

Titelblad:

*Jacob Kuyper, Historische Gemeente Atlas,
Plattegrond van Edam, 1866*

Het karakter van Edam-Volendam zit in de mensen die er wonen en werken, maar ook in de gebouwen, de straten en pleinen, het groen, de waterlopen en het landschap van Edam-Volendam. En dat alles verandert voortdurend.

Opdrachtgever:

Gemeente Edam-Volendam
Sector Grondgebied
Afdeling VROM
Postbus 180
1130 AD Volendam

Telefoon: 0299-398 398

Fax: 0299-368 024

E-mail: info@edam-volendam.nl

Website: <http://www.edam-volendam.nl/>

Vertegenwoordigt door:

Mw. E. Oostendorp (beleidsmedewerkster monumentenzorg)

Telefoon: 0299 – 398 426

Deze nota is samengesteld door:

de Gooijer Monumenten Advies, Epse

Ir. A. de Gooijer

Telefoon: 0575-495 211

Fax: 0575-491 339

E-mail: monumentenadvies@xs4all.nl

Website: <http://www.GMA.degooijerarch.nl>

NB: Bij het opstellen van dit rapport is de grootst mogelijke zorg betracht bij het vermelden van de makers van de gebruikte afbeeldingen, teksten en bronnen. Het kan voorkomen dat de achterhaalde en vermelde gegevens niet overeenstemmen met de werkelijkheid. Ook heeft het verrichte onderzoek niet in alle gevallen geleid tot het achterhalen van de betreffende auteur c.q. rechthebbende. In het geval dat zich iemand te kort gedaan voelt door de vermelde bronnen of van mening is dat hij of zij ten onrechte onvermeld is gebleven, kan hij of zij zich melden bij de auteur. De tekortkoming zal in een volgende versie van dit rapport worden opgeheven.

Inhoud:

1	Inleiding	1-5
2	De zorg voor monumenten	2-6
2.1	Korte ontwikkelingsgeschiedenis Edam-Volendam	2-6
2.1.1	Karakter Kern Edam:	2-6
2.1.2	Ontwikkeling kern Volendam:	2-7
2.1.3	Structuur kern Volendam	2-7
2.1.4	Bebouwing kern Volendam	2-7
2.2	Wat zijn monumenten?	2-9
2.3	De argumenten vóór monumentenzorg	2-9
2.4	Soorten monumenten	2-10
2.4.1	Rijksmonumenten	2-10
2.4.2	Beschermd stadsgezicht	2-10
2.4.3	Provinciale monumenten	2-10
2.4.4	Gemeentelijke monumenten	2-11
2.4.5	Beeldbepalende panden	2-11
2.4.6	Buitengebied	2-11
3	Wettelijk kader en taken	3-12
3.1	Wettelijk kader	3-12
3.1.1	Monumentenwet 1988	3-12
3.1.2	Wet op de Archeologische Monumentenzorg:	3-12
3.1.3	Gemeentewet	3-13
3.1.4	Algemene wet bestuursrecht	3-13
3.1.5	Wet ruimtelijke ordening	3-13
3.1.6	Grondexploitatiewet (Wro)	3-13
3.1.7	Woningwet	3-13
3.1.8	Wet Bescherming persoonsgegevens	3-13
3.1.9	WABO	3-14
3.2	Wettelijke uitvoeringstaken	3-14
3.2.1	Monumentenvergunning rijksmonument	3-14
3.3	Gemeentelijke Monumentenlijst	3-16
3.3.1	Vaststellen erfgoed- en subsidieverordening	3-16
3.3.2	Redengevende beschrijving	3-16
3.3.3	Selectiecriteria plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst	3-17
3.3.4	Plaatsingsprocedure gemeentelijke monumenten (stappenplan)	3-19
3.3.5	Beoordelingskader monumenten	3-20
3.3.6	Bouwhistorisch Onderzoek	3-20
3.4	Modernisering monumentenzorg	3-22
3.4.1	Cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening	3-22
3.4.2	Krachtiger en eenvoudiger regelgeving	3-22
3.4.3	Herbestemming	3-23
4	Beleid hogere overheden	4-24
4.1	Europees beleid	4-24
4.2	Rijksbeleid	4-24

4.3	Provinciaal beleid	4-24
4.3.1	Nota Landschap en Cultuurhistorie	4-24
4.3.2	Het Beeldkwaliteitsplan	4-25
4.3.3	Cultuurhistorische Waardenkaart	4-25
5	Gemeentelijk beleid bescherming cultureel erfgoed	5-26
5.1	Archeologiebeleid	5-26
5.2	Welstandsbeleid	5-26
5.3	Bouwbeleid	5-27
5.4	Reclamebeleid	5-27
5.5	Toerismebeleid	5-27
6	Uitvoerend beleid	6-28
6.1	Beleidsinstrumenten	6-28
6.1.1	Structuurvisie	6-28
6.1.2	Archeologische waardenkaart	6-28
6.1.3	Archeologische beleidskaart	6-28
6.1.4	Bestemmingsplan archeologische waarden	6-29
6.1.5	Bestemmingsplan gebouwde monumenten	6-30
6.1.6	Beeldkwaliteitsplan	6-30
6.2	Verordeningen	6-30
6.2.1	Provinciale verordening Noord-Holland 2005	6-31
6.2.2	Gemeentelijke verordening	6-31
6.2.3	Bouwverordening / Gebruiksbesluit / Bouwbesluit	6-31
6.2.4	Brochure Uitvoeringsvoorschriften Monumenten	6-32
6.2.5	Toezicht en handhaving	6-32
7	Financiering van onderhoud en restauratie	7-34
7.1	Rijksmonumenten	7-34
7.1.1	Brim, subsidie regeling voor rijksmonumenten	7-34
7.1.2	Fiscale aspecten van de monumentenzorg	7-34
7.1.3	Prins Bernhard Cultuurfonds	7-35
7.2	Provinciale monumenten	7-35
7.2.1	Subsidie restauratie en onderhoud provinciale monumenten	7-35
7.3	Financiering Gemeentelijke monumenten	7-35
7.3.1	Fondsvorming door bedrijven, legaten, schenkingen, bovenplanse kosten	7-35
7.3.2	Gemeentelijke subsidie	7-36
7.3.3	Monumentenwacht	7-36
7.3.4	Bouwtechnische opname	7-37
7.4	Overige subsidies	7-37
8	Publiciteit en Communicatie	8-38
8.1	Voorlichting	8-38
8.2	Kennismanagement	8-39
8.3	Voorstel uitvoeringsprogramma op termijn	8-39
8.3.1	Communicatie	8-39
8.3.2	Documentatie monumentenzorg	8-39

8.3.3	Monumentenschildjes	8-39
8.3.4	Periodiek onderhoud	8-39
8.3.5	Open Monumentendag	8-39
8.3.6	Promotie	8-40
9	Bijlagen	1
A.1	Externe partijen	1
A.1.1	Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed	1
A.1.2	Nationaal Restauratiefonds	1
A.1.3	Provincie Noord-Holland	1
A.1.4	Cultureel Erfgoed Noord-Holland	1
A.1.5	Stichting Monumentenwacht Noord Holland	1
A.1.6	Diverse commerciële onderzoeksbureaus	1
A.1.7	Vereniging Oud Edam en Vereniging Oud Volendam	2
A.2	Beleidssectoren met raakvlakken voor cultuurhistorische zorg	3
A.2.1	Ruimtelijke Ordening	3
A.2.2	Archeologie	3
A.2.3	Landschap	3
A.2.4	Welstand	3
A.2.5	Bouw- en woningtoezicht	3
A.3	Beoordelingscriteria gemeentelijke monumenten	4
A.4	Monumentenlijsten	5
A.4.1	Rijksmonumenten	5
A.4.2	Provinciale monumenten	9
A.4.3	Beeldbepalende panden Edam	10
A.4.4	Panden Sliekerfonds Edam	12
A.5	Afkortingen	14
A.6	Bronnen	14
A.7	Begrippen	14

1 Inleiding

'Bouwstenen'

Door beleid op het gebied van cultuurhistorie kan de identiteit, herkenbaarheid en ruimtelijke kwaliteit van Edam-Volendam, als gemeente, worden versterkt. Binnen de gemeente zijn historische elementen en structuren bewaard gebleven, waaruit de ontwikkeling van Edam-Volendam afleesbaar is. Om de verschillende historische kwaliteiten van de gemeente te onderkennen en naar een volgende generatie te kunnen doorgeven, is het van belang dat die kenmerkende uitingen bewaard blijven. Monumentenbeleid vormt daarmee een onderdeel van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeente.

Deze nota vormt een uitwerking van de Rapportage Monumentenzorg Edam-Volendam, die in 2008 is opgesteld naar aanleiding van het rapport van Erfgoedinspectie 2007. Deze rapportage monumentenzorg vormde de aanzet om te komen tot een gemeentelijk monumentenbeleid. Deze nota is te lezen als 'bouwsteen' in het totale cultuurhistorische beleid van de gemeente. Niet ieder onderwerp is uitgewerkt of zelfs benoemd. Wel is getracht daar waar in toekomstig beleid aanvulling en uitbreiding mogelijk en gewenst is, dit als zodanig te benoemen. Die uitwerking kan in toekomstige 'bouwstenen' plaatsvinden. Te denken valt hierbij aan de onderwerpen:

- archeologienota;
- erfgoedverordening;
- subsidieverordening (in voorbereiding);
- projectmatige doelen (monumentenschildje),
- informatie brochures,
- educatie, etc.;
- opstellen van een beoordelingskader monumenten;
- het uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek.

Het onderdeel *archeologie op gemeentelijk niveau* wordt in deze nota niet nader uitgewerkt; echter dit is wel een gemeentelijke taak. In een afzonderlijke archeologienota is inhoud gegeven aan de wettelijke verplichtingen en het ambitieniveau op dit deel van de cultuurhistorische zorg. De erfgoedverordening en de subsidieverordening worden eveneens afzonderlijk uitgewerkt.

Gezamenlijk vormen deze bouwstenen onderdelen van het integraal beleidsplan cultureel erfgoed. De individuele bouwkundige monumenten vormen in dit verband eveneens toekomstige 'bouwstenen' bij het opstellen van ruimtelijke plannen, landschapsontwikkeling, welstand- en architectuurbeleid en cultuurtoerisme.

Als visie voor de toekomst dient het monumentenbeleid een integraal en onlosmakelijk onderdeel van (ruimtelijke) ontwikkelingen binnen en buiten de gemeente te gaan vormen. Men moet dus monumenten niet zien als op zichzelf staande objecten, maar inbedden in een samenhangende omgeving.

Het belangrijkste doel van deze nota is het vastleggen van gewenst beleid voor gemeentelijke monumenten met de daarbij behorende werkwijzen.

In deze nota komen daarbij de volgende zaken aan de orde:

- de wenselijkheid en doelstellingen van het gemeentelijk monumentenbeleid;
- de inhoud van het te voeren gemeentelijk monumentenbeleid;
- benodigde instrumenten voor het doorvoeren van een gemeentelijk monumentenbeleid;
- procedureopzet opstelling gemeentelijke monumentenlijst.

Epse, April 2010
Ir. A. de Gooijer

2 De zorg voor monumenten

2.1 Korte ontwikkelingsgeschiedenis Edam-Volendam

De kom Volendam heeft altijd deel uitgemaakt van de gemeente Edam. In 1975 zijn de namen van beide kernen aan elkaar gekoppeld in de gemeentenaam: Edam-Volendam.

2.1.1 Karakter Kern Edam:

De oudste vermelding van Edam is 1310. In 1357 kreeg de gemeente van Graaf Willem V stadsrechten. Daardoor kreeg het toestemming een nieuwe buitenhaven, *het Oorgat*, te graven. Bovendien kreeg men vergunning om 3 jaarmarkten te houden. In 1573 kreeg Edam het eeuwigdurend recht tot het houden van de Kaaswaag.

Edam heeft een historisch stadscentrum, ontstaan in de Late Middeleeuwen. De historische kern is omringd door het wallenstelsel. De structuur bestaat uit een lineair stelsel van havens van oost naar west met haaks daarop aangesloten stegen, straten en waterlopen. Het oudste gedeelte bevat lage eenvoudige historische bebouwing in een hoge dichtheid langs gebogen smalle straten en waterlopen.

Stadsuitbreiding volgde ten noordwesten hiervan. Kenmerkend in dit gebied zijn de grotere gebouwen (woningen van 2 of meer lagen met kap pakhuizen, kerken) met voorname architectuur, het open karakter door de grachten en de bredere straatprofielen.

Latere stadsuitbreiding volgde in het gebied de Tuinierswijk, Noordervesting, achter Achterhaven en achter Groenland. Deze wijk heeft een rechtlijnig verkavelingspatroon en bevat eenvoudige woningbouw van na 1945. In het gehele gebied is sprake van bebouwing dicht op de weg en direct aansluitend op de belendende panden. Er zijn brede en smalle straten met of zonder trottoirs. Voortuinen ontbreken in het gebied. Met uitzondering van de Tuinierswijk kenmerkt het historische stadscentrum zich door individuele panden; in de Tuinierswijk staan voornamelijk rijtjeswoningen. Voortuinen ontbreken bijna in het gebied. De specifieke structuur en het kenmerkende wallenstelsel zijn beeldbepalend voor de historische kern. Daarnaast zijn er nog drie duidelijk beeldbepalende pleinen elementen: het Damplein, het Jan van Nieuwenhuizenplein en Jan van Wallendalplein (voormalige beestenmarkt).

Veel woongebouwen en publieke gebouwen zijn uitgevoerd met klassieke trap- en klokgevels, vaak volledig in steen. Naast deze 'stenen huizen' is er in de historische kern van Edam vaak de gevelopbouw met een stenen 'onderhuis' en hout voor het gedeelte daarboven (de topgevel) te vinden. De afwerking en detaillering van de (oude) bebouwing is zorgvuldig, maar zeker niet overdadig. Bij de voornamere oudere bebouwing, zoals de koopmanshuizen, wordt veel aandacht besteed aan de vormgeving van kroonlijsten, raampartijen en de entree.

De gangbare kleuren van de oude panden in de historische kern van Edam zijn groen, wit en aarde (zandsteen) tinten, maar ook de kleuren blauwgrijs en donkerblauw worden toegepast. Als materialen worden voornamelijk hout, metselwerk en gebakken pannen toegepast. Bij meer landelijke bebouwing, zoals de stolpen, wordt veel gebruik gemaakt van hout. De meest gangbare kleur voor de pannen is rood.

De stedenbouwkundige structuur en de individuele waardevolle gebouwen zijn van grote waarde voor het karakter van het gebied. In 1977 werd het centrum van Edam aangewezen tot beschermd stadsgezicht.

2.1.2 Ontwikkeling kern Volendam:

Het aan de monding van de veenstroom de Ye ontstane Volendam (eigenlijk Vollandam) wordt voor het eerst genoemd in 1462. Inklinking van de bodem in combinatie met de rijzing van de zeespiegel en de daarmee gepaard gaande wateroverlast waren oorzaak dat de agrarische buurtschap slechts geleidelijk uitgroeide tot een welvend visserdorp. Vooral na de uitbraak van de runderpest in 1730 ging Volendam meer definitief over tot de visserij waarbij het op het gebied van de maritieme traditie van zang en dans, klederdracht en gebruiken een heel eigen weg volgde.

Volendam ontwikkelde zich vanaf 1650 tot de voornaamste visleverancier van Amsterdam. Mogelijk vestigden zich rond die tijd voormalige vissers van het Purmermeer en de IJ-oevers in Volendam. In 1661 werd voor de toenemende vissersvloot een palenhaven aangelegd.

Overbevissing en de latere afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee zorgden ervoor dat de Volendammers steeds meer werkgelegenheid zochten in vishandel, bouwnijverheid, industrie en administratie. Intussen was Volendam vanaf 1838 uitgegroeid tot een kunstenaarskolonie, was de Volendamse klederdracht tot de nationale geworden en had het toerisme door de goede bereikbaarheid vanuit Amsterdam en de toegenomen verblijfsaccommodatie een belangrijke positie verworven.

Vooral de 19de eeuw was voor Volendam een periode van groei en bloei. De visserij floreerde en in 1891 vormden de 258 vissersschepen van Noord- en Zuiderzee de grootste vissersvloot langs de Zuiderzee.

2.1.3 Structuur kern Volendam

Volendam is een voormalig visserdorp, ontstaan in de Late Middeleeuwen. De ruimtelijke structuur in de historische kern wordt bepaald door de dijk langs het IJsselmeer (Zuideinde, Haven, Noordeinde), met haaks daarop een stelsel van wegen, stegen en waterlopen. De primaire structuur is de dijk met haar bebouwing achter of onderaan, of aan de landzijde van de dijk, in een nauwelijks verspringende rooilijn. Door het verloop van de dijk kent de gevelwand wel een enigszins gebogen patroon. De dijk is eenzijdig bebouwd. Vanaf de dijk lopen op regelmatige afstand steegjes naar de lager gelegen delen onder aan de dijk. De (oude) wijken Doolhof, Dril en Visserstraat hebben een kleinschaliger karakter. De verkaveling in deze gebieden meandert meer; er is sprake van een sterker verspringende rooilijn. De ruimtelijke structuur bestaat uit een blokvormig patroon, met daartussen smalle steegjes en straatjes.

2.1.4 Bebouwing kern Volendam

De bebouwing van Volendam vond aanvankelijk langs de dijk en de Meerzijde (na 1632) plaats. Rond 1735 stonden de eerste woningen op het Landje, waar (tussen 1850 en 1890) door grondgebrek een dichte bebouwing plaatsvond waardoor de wijk in 1912 terecht werd omgedoopt tot het Doolhof. Dit Doolhof kreeg zijn naam omdat de bebouwing volgens een niet vast omlind stratenpatroon tot stand kwam. Dit organisch gegroeide dorpsbeeld is ook te zien in het Dril, langs het Havendijkje, en in de Meerzijde en omgeving. Dit vormt het typerende hart van Volendam, samen met de unieke open haven van de voormalige Zuiderzee.

De gebouwen in het gebied staan dicht op de weg en onderling dicht op elkaar. Karakteristiek voor het gebied is een grote diversiteit aan de individueel herkenbare panden. Het gaat daarbij om kleine (vissers-)woningen, dijkwoningen en woningen aan de stegen, maar evengoed om herenhuisachtige bebouwing. Typerend voor de historische kern van Volendam is een woongebouw met één laag met daarop een kapverdieping. Traditioneel is de richting van de kap haaks op de straat. Het dorpsbeeld wordt nadrukkelijk bepaald door zadelkappen. Meestal zijn de gevels opgebouwd met een stenen deel voor het 'onder huis' en hout voor de topgevel of gevels volledig uitgevoerd in steen. Er staan gebouwen met klassieke Hollandse trap- en klokgevels en woningen volledig uitgevoerd in hout. Vooral de aanwezigheid van houten topgevels is zeer

kenmerkend voor de oude kern van Volendam.

De afwerking en detaillering van de bebouwing is zorgvuldig, maar sober. Het materiaalgebruik in het gebied is eenvoudig: metselwerk, hout en gebakken pannen. Wanneer er gebruik wordt gemaakt van kleuren zijn groen (voor hout) en aardetinten de meest geëigende kleuren voor de gevel, en oranje voor de pannen. Voor gevellijsten, boeiboorden en makelaars wordt veelal de kleur wit gebruikt.

Vanaf 1900 tot 1940 werden de in typische stijl aangelegde buurten aangelegd in en rondom de vroegere Meer ofwel de Oude Kom.

De oorspronkelijke kleinschalige structuur, de dijk met daaraan de voor Volendam zo karakteristieke panden en de herkenbare perceelsgewijze opbouw zijn van grote waarde voor het karakter van het gebied.

2.2 Wat zijn monumenten?

Monumenten zijn tastbare overblijfselen uit dit verleden, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen (steden-) bouwkundige monumenten en archeologie.

Een gemeenschappelijke eigenschap is dat de gebouwen of objecten uniek zijn, ze een bepaalde ouderdom kennen en dat er een bepaalde zeggingskracht van uit gaat.

Wat verschilt, is de reden waarom een gebouw of object monumentaal wordt genoemd. Sommige monumenten zijn gebouwen of objecten met een geschiedkundige- of oudheidkundige waarde en nemen een belangrijke plaats in de geschiedenis van een plaats of gebied in. Andere monumenten zijn opmerkelijk vanwege hun kenmerkende architectuur uit een bepaalde stijlperiode.

Er bestaat een verschil in voorkomen en omvang van monumenten. Er zijn solitair gelegen monumenten, die als los element in een landelijke of stedelijke omgeving zijn gelegen. De omgeving van en de ruimte rondom het monument zijn belangrijk voor de zeggingskracht van het monument. Monumenten kunnen in een straatwand gelegen zijn, waarbij het monument past binnen het overwegende straatbeeld en de waarde bepaald wordt door de gaafheid of uniciteit van dat ene pand of dat ene ensemble. Daarnaast bestaan er stads- en dorpsgezichten, waarbij het geheel, de compositie, van gebouwen en objecten een bijzondere eigenschap bezit.

2.3 De argumenten vóór monumentenzorg

Oudheidkundige en cultuurhistorische argumenten:

Monumenten zijn overblijfselen uit ons verleden en kunnen ons iets tonen van de cultuur van vorige generaties. Monumenten (zowel de archeologische resten als de gebouwen en de landschappelijke elementen) zijn een onvervangbare bron van informatie. Het zijn onvervangbare archieven, net zoals ons papieren archief.

Bouwkundige en esthetische argumenten:

De gebouwen die nog resten uit vroegere tijden laten ons zien hoe esthetische principes, architectuuropvattingen en bouwtechnische regels niet alleen variëren in tijd, maar ook sterk per plaats verschillen. Monumenten kunnen een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van het gevoel voor kunst en schoonheid.

Vaktechnische argumenten:

Monumenten kunnen ons een indruk geven van ambachtelijk vakmanschap.

Recreatieve en toeristische argumenten:

Monumenten zijn - in algemene zin - van belang voor het toerisme.

Economische argumenten:

Monumentenzorg brengt werkgelegenheid en vakmanschap met zich mee.

Maatschappelijke argumenten:

Het belang van het in stand houden van de woon- en winkelomgeving, waarin monumenten vaak als karakter- en gezichtsbepalende elementen fungeren.

(Sociaal-) psychologische argumenten:

De herkenbaarheid van monumenten geeft een gevoel van intimiteit en geborgenheid. Voor veel mensen is het gemakkelijker zich met een 'oud' dan met een 'modern' ruimtelijk milieu te identificeren.

Stedenbouwkundige argumenten:

Monumenten maken deel uit van de historische stedenbouwkundige en landschappelijke structuur. Vaak zijn het karakter- en gezichtsbepalende elementen en vervullen voor de bevolking een identificatiefunctie. Veel steden en dorpen ontleen hun aantrekkingskracht voor een belangrijk deel aan de aanwezigheid van cultuurhistorische monumenten.

Monumenten dragen in hoge mate bij aan de kwaliteit van de gebouwde omgeving en het landelijke gebied.

Oude gebouwen en objecten laten ons zien hoe voorgaande generaties leefden. Ze bepalen het 'eigen gezicht' van een straat, dorp, stad of landschap en wordt steeds meer gewaardeerd en gezien als ruimtelijke kwaliteit van een gebied. Het karakter van Edam-Volendam zit in de mensen die er wonen en werken, maar ook in de gebouwen, de straten en pleinen, het groen, de waterlopen en het landschap van Edam-Volendam. En dat alles verandert voortdurend.

2.4 Soorten monumenten

2.4.1 Rijksmonumenten

De gemeente Edam-Volendam telt 180 rijksmonumenten, allen objecten uit de periode vóór 1940. Een rijksmonument is een object of complex ouder dan 50 jaar, dat van landelijk belang is vanwege de schoonheid, wetenschappelijke betekenis of cultuurhistorische waarde. Rijksmonumenten worden wettelijk beschermd via het vergunningstelsel en bij restauratie zijn financiële middelen beschikbaar.

Rijksmonumenten zijn in het Monumentenregister ingeschreven door de RCE. Het hele object, of het nu een gebouw of een object in de openbare ruimte betreft, is beschermd. Voor wijzigingen aan rijksmonumenten moet altijd een vergunning aangevraagd worden.

2.4.2 Beschermd stadsgezicht

Een beschermd gebied wordt van algemeen belang geacht vanwege de schoonheid, de onderlinge ruimtelijke- of structurele samenhang, danwel de wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde. Voor een dergelijk gebied is een bestemmingsplan opgesteld ter bescherming van de cultuurhistorische waarde. Het historische centrum van Edam is aangewezen als beschermd stadsgezicht. De historische kern van Volendam is *niet* als beschermd gezicht aangewezen.

2.4.3 Provinciale monumenten

De gemeente Edam-Volendam telt 8 provinciale monumenten. Een provinciaal monument is een door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland aangewezen beschermd monument, dat geplaatst is op de provinciale monumentenlijst.

Voor onderhoud en restauratie kan door de eigenaar van een beschermd provinciaal onroerend monument, of door iemand die op eigen kosten en met schriftelijke toestemming van de eigenaar werkzaamheden aan een dergelijk monument verricht, subsidie worden aangevraagd.

Op grond van deze uitvoeringsregeling kan subsidie worden verstrekt aan de eigenaar van een beschermd provinciaal onroerend monument en degene die op eigen kosten restauratiewerkzaamheden aan een dergelijk monument verricht, mits de eigenaar schriftelijk toestemming heeft voor de te verrichten werkzaamheden heeft verleend en niet zelf tot restauratie overgaat.

Gemeenten, instellingen, stichtingen en verenigingen die gericht zijn op monumentenzorg kunnen subsidie aanvragen voor het in stand houden van monumentale objecten en beschermde dorps- en stadsgezichten.

Wanneer u kosten maakt in verband met het in stand houden van monumentale objecten en beschermde dorps- en stadsgezichten kunt u daarvoor subsidie aanvragen bij de provincie. Er is ook subsidie beschikbaar voor het onderhoud van monumenten.

De provincie heeft een monumentenlijst waar ongeveer 550 provinciale monumenten staan vermeld. Het gaat om monumenten uit de periode 1850-1940 die representatief zijn voor een stuk geschiedenis van Noord-Holland. Het kan om woonhuizen, boerderijen, fabrieken of kerken gaan, maar ook om een grenspaal tussen twee gemeenten of terreinen die archeologisch zeer waardevol zijn. Voor restauratiewerkzaamheden kan de provincie eenmaal per tien jaar subsidie verlenen.

Een subsidie voor onderhoud kan de provincie eenmaal per jaar verstrekken.

De Stelling van Amsterdam is een 135 kilometer lange verdedigingsring rondom de hoofdstad en is opgebouwd uit dijken, forten, sluisen. De Stelling van Amsterdam staat op de werelderfgoedlijst van UNESCO en hoort bij de meest waardevolle culturele erfgoederen ter wereld. De gehele stelling is provinciaal monument. De provincie wil de ruimtelijke samenhang tussen de verschillende (deels afzonderlijk beschermde) onderdelen van de Stelling van Amsterdam behouden en de herkenbaarheid en de gebruikswaarde van het monument versterken. Het landschap rondom de Stelling van Amsterdam wordt beschermd. In de zuidoosthoek van polder de Zeevang, naast de Zeevangsdijk, begint de Stelling van Amsterdam met het (voormalige) fort Edam.

2.4.4 Gemeentelijke monumenten

Gemeenten kunnen monumenten beschermen op basis van een gemeentelijke erfgoedverordening. Doel van de gemeentelijke monumentenlijst is onder andere het behoud van waardevolle objecten en gebieden, welke van lokaal of regionaal belang zijn.

Net als bij rijksmonumenten dient bij bouwen en verbouwen aan een gemeentelijk monument te worden uitgegaan van een afweging tussen de belangen van de belanghebbende(n) en het object zelf. Bij een bouwvergunning moet de gemeentelijke monumentencommissie verplicht om advies gevraagd worden. Een beslissing wordt genomen door burgemeester en wethouders.

2.4.5 Beeldbepalende panden

Edam telt 66 beeldbepalende panden. Volendam is niet op beeldbepalende objecten geïnventariseerd. Beeldbepalende panden hebben niet alleen de nodige cultuurhistorische kwaliteit maar vertegenwoordigen ook een bijzondere stedenbouwkundige en ruimtelijke waarde. Hoewel zij niet de formele status van 'monument' hebben, zijn deze panden, zowel op zichzelf beschouwt en/of als onderdeel van een ensemble, behoudenswaardig binnen de context van als waardevol te beschouwen stedenbouwkundige structuren in de historische kern van Edam.

Het verschil met een rijks- of gemeentelijk monument en een beeldbepalend pand is, dat een beeldbepalend pand geen juridisch beschermde status heeft, waardoor sloop formeel niet kan worden tegengehouden. In geval van sloop moet er wel, indien het pand in een beschermd stadsgezicht is gelegen, sprake zijn van een onherroepelijke bouwvergunning voor de nieuwbouw. Ook kan een beeldbepalend pand in het beschermde stadsgezicht worden beschermd door het opnemen van beschermende bepalingen in het bestemmingsplan. De contouren van het pand worden vastgelegd in het bestemmingsplan. Bij nieuwbouw zal het te bouwen pand aan dezelfde afmetingen moeten voldoen als het oude pand. Dit zorgt ervoor dat sloop en nieuwbouw minder aantrekkelijk wordt gemaakt. Het subsidiëren van de onderhoud- en/of restauratiekosten kan vervolgens bijdragen aan de instandhouding van de panden.

Er zijn geen beschrijvingen van beeldbepalende panden en de eigenaren van de panden weten vaak niet dat zij een beeldbepalend pand in bezit hebben.

In het algemeen heeft een object een betere rechtsbescherming (voor eigenaar en overheid) door middel van een plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst, doordat hier een redengevende beschrijving aan ten grondslag ligt.

2.4.6 Buitengebied

Het buitengebied bestaat uit de polder Zeevang, de Lange Weeren en de Purmer. In deze landelijke gebieden zijn nog stolpboerderijen aanwezig. Op het moment van schrijven is geen van deze stolpboerderijen beschermd vanwege de cultuurhistorische waarde(n). Stolpen kunnen bij actualisering van bestemmingsplan worden opgenomen en als gemeentelijk monument worden aangewezen.

3 Wettelijk kader en taken

3.1 Wettelijk kader

3.1.1 Monumentenwet 1988

De Monumentenwet 1988 (Mw) gaat uit van decentralisatie van een aantal taken en bevoegdheden naar de gemeentelijke overheid.

De Mw regelt de bescherming van:

- beschermde monumenten: (onroerende zaken van 50 jaar of ouder)
- terreinen van algemeen belang vanwege de aanwezigheid van monumenten;
- de bodem, bij verstoring door het uitvoeren van opgravingen.

In de Mw wordt onderscheid gemaakt tussen:

- beschermde (rijks)monumenten;
- archeologische monumenten;
- stads- en dorpsgezichten, aangewezen door de minister o.g.v. art. 35 Mw;
- (gemeentelijk) stads- en dorpsgezicht, aangewezen o.g.v. een gemeentelijke verordening.

De volgende procedures en onderwerpen zijn beschreven in de Mw:

1. Aanwijzing beschermd rijksmonument door de minister (artt. 3-10).
2. Vergunningen tot wijziging, afbraak of verwijdering (artt. 11-21).
burgemeester en wethouders beslissen over de aanvraag voor een monumentenvergunning. De gemeenteraad stelt een erfgoedverordening vast waarin de inschakeling van een gemeentelijke monumentencommissie is geregeld.
3. Schadevergoeding i.v.m. de beslissing op de vergunning (artt. 22-29).
4. Bestuursdwang, een bevoegdheid van de minister voor zover hij vergunningverlenend gezag is (artt. 30-31).
5. Subsidies en specifieke uitkeringen (art. 34). Worden door de minister verstrekt t.b.v. de instandhouding van monumenten uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur (amvb).
6. Ten aanzien van beschermd stads en dorpsgezicht (artt. 35-37). geldt het volgende:
  - Het is verboden bouwwerken af te breken zonder sloopvergunning van burgemeester en wethouders (art. 3.4.2. Wro). De gemeenteraad stelt een 'beschermend' bestemmingsplan op zoals beschreven in de Wro.
  - Bouwwerken die in een ander gebied vergunningvrij zijn, zijn in het beschermde stads- of dorpsgezicht licht-vergunningplichtig.
7. Archeologische monumentenzorg (artt. 38-60).
Uitvoering van de wettelijke bepalingen bij bodemverstoring/opgravingen en het vaststellen van een gemeentelijk archeologiebeleid.
8. Handhaving, strafbepalingen en toezicht (artt. 61-63).
Gemeentelijke handhaving en toezicht t.a.v. monumenten; een onafhankelijke deskundige gemeentelijke monumentencommissie instellen.

3.1.2 Wet op de Archeologische Monumentenzorg:

De Wet op de Archeologische Monumentenzorg is op 1 september 2007 in werking getreden en is de Nederlandse vertaling van het verdrag van Malta. Het is een raamwerk, die regelt hoe rijk, provincie en gemeente bij hun ruimtelijke plannen rekening moeten houden met het erfgoed in de bodem.

De wet is van toepassing voor iedereen die bodemverstoring activiteiten wil gaan verrichten. Dit

geldt naast de overheid ook voor bedrijven en voor particulieren. Het maakt niet uit of het nu gaat om de bouw of ontgronding en egalisatie. De wet beoogt het archeologische erfgoed te beschermen. Onder archeologisch erfgoed wordt verstaan: alle fysieke overblijfselen, zowel in als boven de grond, die bijdragen aan het verkrijgen van inzicht in menselijke samenlevingen uit het verleden.

De uitgangspunten van de wet zijn:

- archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem niet mogelijk is;
- initiatiefnemers tot ruimtelijke ontwikkelingen moeten in een vroegtijdig stadium aangeven hoe met eventuele archeologische waarden bij bodemversturende ingrepen zal worden omgegaan. Dit houdt in een verplichting tot vooronderzoek bij werkzaamheden die de grond gaan verstoren;
- de kosten voor noodzakelijke archeologische werkzaamheden komen ten laste van de initiatiefnemer tot de bodemversturende activiteit (principe verstoorder betaalt).

3.1.3 Gemeentewet

In art. 149 van de Gemeentewet is de decentralisatie geregeld, de bevoegdheid voor de gemeente om verordeningen op te stellen.

3.1.4 Algemene wet bestuursrecht

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) regelt het bestuursprocesrecht zoals het horen en het naar voren brengen van zienswijzen, publicatie en ter inzage legging, de vergunningprocedure en de mogelijkheid van bezwaar en beroep.

3.1.5 Wet ruimtelijke ordening

De Wet ruimtelijke ordening (Wro 1 juli 2008) biedt mogelijkheden om het cultureel erfgoed te beschermen. Cultuurhistorie kan worden meegenomen in de structuurvisie. Het Besluit ruimtelijke ordening noemt cultuurhistorie expliciet als belang. De reikwijdte van het bestemmingsplan is verruimd, omdat de Wro meer ruimte biedt om regels van verschillende aard in bestemmingsplannen op te nemen.

Het is mogelijk om een sloopvergunningstelsel in het bestemmingsplan op te nemen. Met dit vergunningstelsel kan worden voorkomen dat een in een bestemmingsplan gegeven bestemming minder geschikt wordt voor de te verwezenlijken bestemming. Ook biedt het vergunningstelsel de mogelijkheid om een al verwezenlijkte bestemming te handhaven en te beschermen.

3.1.6 Grondexploitatiewet (Wro)

De Grondexploitatiewet geeft mogelijkheden om cultuurhistorie, als verhaalbare kosten, mee te nemen in de exploitatie van grote projecten.

3.1.7 Woningwet

De Woningwet (Ww 1 juni 2003) vormt mede de grondslag voor een te voeren welstandsbeleid. Gemeenten dienen te beschikken over een door de raad vastgesteld welstandsbeleid. Bovendien zijn gemeenten sinds 2006 verplicht een beleid op te stellen voor toezicht en handhaving van bouwregelgeving. Het Bouwbesluit vormt een belangrijk toetsingskader bij de vergunningverlening.

3.1.8 Wet Bescherming persoonsgegevens

Bij publicatie van de aanvragen en vergunningen op internet en het plaatselijke huis-aan-huis blad en bij de ter inzage legging moet de gemeente rekening houden met de bepalingen uit de Wet Bescherming persoonsgegevens.

De wet heeft gevolgen voor de vergunningprocedure. Alleen met toestemming van de aanvrager mogen persoonsgegevens worden gepubliceerd en ter visie gelegd.

3.1.9 WABO

Wet Algemene Bepalingen Omgeving (WABO). De omgevingsvergunning vormt één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. De vergunningprocedure voor monumenten valt binnen de omgevingsvergunning.

3.2 Wettelijke uitvoeringstaken

De gemeente heeft op het gebied van de monumentenzorg een aantal wettelijke en een aantal minder expliciet omschreven taken en verantwoordelijkheden.

Taken die voortvloeien uit de Monumentenwet 1988 en het 'Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten' (BRIM) behorende tot de wettelijke taken.

De zorgplicht die verwacht mag worden van een gemeentelijke overheid die haar verantwoordelijkheid in deze kent én neemt, maar waarbinnen de gemeente heel duidelijk eigen prioriteiten en accenten kan stellen (bijv. het al dan niet instellen van een gemeentelijke monumentenlijst of het uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek).

Vanuit het rijk zijn voor beschermde rijksmonumenten en van rijkswege beschermde stads- en dorpsgezichten de navolgende taken naar de gemeente gedecentraliseerd op het gebied van de monumentenzorg:

- vergunningverlening en handhaving;
- advisering over behoud/sloop;
- advisering over bestemming/gebruik;
- bouwhistorisch onderzoek.

Het vastleggen van de vergunningplicht voor eigenaren van beschermde monumenten is een instrument om het monumentenbestand te beschermen. De Monumentenwet heeft de volgende gevolgen voor de gemeente:

- burgemeester en wethouders houden een openbaar register bij waarin aantekening wordt gemaakt van verleende vergunningen op basis van de Monumentenwet 1988;
- de bevoegdheid voor het al dan niet verlenen van een vergunning tot wijziging, afbraak of verwijdering van een beschermd monument berust bij het college van burgemeester en wethouders;
- de gemeente voert controle op de restauratiewerken uit en begeleidt de bijbehorende processen;
- de gemeentelijke monumentencommissie beoordeelt alle plannen tot wijziging van monumenten.

Door verdergaande decentralisatie van regelgeving is meer verantwoordelijkheid bij de gemeente komen te liggen. De gemeente moet voor deze regierol aan een aantal criteria voldoen, zoals de inzet van specialistische medewerkers, het hebben van een beleidsnota monumenten en een gemeentelijke erfgoedverordening.

3.2.1 Monumentenvergunning rijksmonument

Op grond van de Monumentenwet 1988 (Mw) is de instandhouding van rijksmonumenten primair een verantwoordelijkheid van de gemeente. Een belangrijk instrument om de monumentale waarde van een monument bij verbouwingen veilig te stellen is de monumentenvergunning. De gemeente verleent deze vergunning binnen de gestelde wettelijke termijn.

Voor elke wijziging aan een rijksmonument is zowel een monumentenvergunning als een

bouwvergunning nodig. Een bouwvergunning kan pas worden afgegeven nadat een monumentenvergunning is verleend en onherroepelijk is geworden. Zodra de Wabo van kracht is, hoeft er nog maar één vergunning aangevraagd te worden: de omgevingsvergunning.

De procedure voor het aanvragen van een monumentenvergunning is geregeld in de Mw en de Awb.

NB: vergunningsvrije bouwwerken zijn bij rijksmonumenten, provinciale en gemeentelijke monumenten en beschermde stads- en dorpsgebieden vergunningplichtig.

Procedure

Voorafgaand aan het indienen van de aanvraag wordt er door de gemeente gewerkt met een *principeaanvraag*. Bij deze manier van werken is de gemeente al in een vroeg stadium betrokken bij de planvorming en kan deze positief beïnvloeden. De gemeentelijke monumentencommissie wordt gevraagd te adviseren op een principeaanvraag in een pre-advies. De monumentale waarden worden geanalyseerd en duidelijk wordt, welke onderdelen en/of aspecten van het rijksmonument van belang zijn. Hierdoor wordt de kans op planaanpassing tijdens de vergunningprocedure verkleind. De definitieve aanvraag is bijna altijd ontvankelijk. De status van de principeaanvraag is voor eigenaren niet altijd duidelijk.

De *aanvraag* bestaat uit:

- een aanvraagformulier;
- indieningvereisten (foto's, tekeningen bestaand, tekeningen nieuw, detailtekeningen, beschrijving van de werkzaamheden, materiaal, kleurgebruik, bouwhistorisch onderzoek) zoals op het aanvraagformulier aangegeven. De verplichting tot het (laten) doen van bouwhistorisch onderzoek wordt hierbij afhankelijk gesteld van de aard en omvang van de voorgenomen wijzigingen.

Het doel van *Bouwhistorisch Onderzoek* is het signaleren, documenteren en vastleggen van historische bouwwerken en structuren. Een bouwhistorisch onderzoek kan informatie leveren over de historisch gegroeide bebouwingsstructuren en kan een belangrijke bijdrage leveren bij de beoordeling van restauratieplannen. Door bouwhistorisch onderzoek kan worden voorkomen dat historische waarden van een object uit onwetendheid verloren gaan. Vooral bij grotere ingrepen is het belangrijk om bouwhistorisch onderzoek te verlangen.

Bepalingen kunnen worden opgenomen in de nog te ontwikkelen erfgoedverordening, waardoor het bouwhistorisch onderzoek wordt verankerd in het vergunning proces. Voorts kan het bouwhistorisch onderzoek worden gestimuleerd door de kosten ervan subsidiabel te stellen middels een subsidieverordening.

Na het indienen van de aanvraag bij de gemeente wordt beoordeeld of de aanvraag *ontvankelijk* is. De ontvankelijkheidstoets is een vast onderdeel in de vergunningprocedure. De gemeente hanteert geen duidelijke criteria waaraan een ontvankelijk plan moet voldoen.

Na de ontvankelijkheidstoets wordt de ontvankelijke aanvraag voor advies voorgelegd aan de gemeentelijke monumentencommissie. Dit advies stelt de gemeente in staat aan te geven wat behouden dient te worden, en waar de mogelijkheden tot ontwikkeling liggen. Tevens kan de gemeente het cultuurhistorische belang op een zorgvuldige manier afwegen ten opzichte van andere belangen.

Er is een algemeen spanningsveld tussen de wensen van de aanvrager van een monumentenvergunning, de technische eisen uit het Bouwbesluit (veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid) en het behoud van monumentale waarden. Bij een goede afweging van de belangen zal worden gezocht naar het evenwicht tussen het individuele belang

van de aanvrager en het algemeen belang van het behoud van monumentale waarden.

Een objectieve en transparante wijze van beoordelen is belangrijk. In de gemeente zijn nog geen criteria voor het beoordelen van de aanvragen voor een monumentenvergunning. De gemeentelijke monumentencommissie adviseert over de aanvragen. De RCE adviseert desgevraagd alleen over plannen als er sprake is van afbraak, reconstructie of een nieuwe functie.

De uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit de Awb (Afd. 3.4) is van toepassing op de vergunningprocedure voor rijksmonumenten. Dit betekent dat na de advisering door de RCE (indien nodig) en de gemeentelijke monumentencommissie door de gemeente een *ontwerpbesluit* wordt genomen. De aanvraag monumentenvergunning, het advies en het ontwerpbesluit liggen vervolgens gedurende zes weken ter visie.

Een ieder kan gedurende deze termijn ter zake zienswijzen indienen. Wanneer er geen zienswijzen zijn ingediend dan zal binnen vier weken een definitief besluit op de aanvraag monumentenvergunning genomen worden. Zijn er zienswijzen ingediend dan zal een besluit binnen zes maanden na het indienen van de aanvraag genomen moeten worden.

De gemeente neemt in de monumentenvergunning op of de gemeentelijke monumentencommissie een positief of negatief advies hebben gegeven.

Na publicatie van het *besluit op de aanvraag monumentenvergunning* kunnen belanghebbenden, die zienswijzen hebben ingediend, gedurende zes weken in beroep gaan bij de rechtbank.

3.3 Gemeentelijke Monumentenlijst

Gemeenten kunnen monumenten beschermen op basis van een vastgestelde erfgoedverordening, waarin is opgenomen dat gemeentelijke monumenten kunnen worden aangewezen.

Doel van de gemeentelijke monumentenlijst is onder andere het behoud van waardevolle objecten en gebieden die van lokaal of regionaal belang zijn.

3.3.1 Vaststellen erfgoed- en subsidieverordening

Er moeten twee verordeningen worden vastgesteld de Erfgoedverordening en de Subsidieverordening Monumenten. Deze verordeningen regelen onder meer de advisering over monumentenbeleid en de procedures voor subsidieaanvragen.

Tevens krijgt het college in de verordeningen uitvoeringsbevoegdheden, bijvoorbeeld om gemeentelijke panden aan te wijzen als gemeentelijk monument of beschermd stads- of dorpsgezicht.

Ook kunnen er beeldbepalende panden worden aangewezen.

In aansluiting op het rijksbeleid is het belangrijk wederopbouwmonumenten mee te nemen in de inventarisatie voor gemeentelijke monumenten en hieruit een selectie van waardevolle panden samen te stellen.

3.3.2 Redengevende beschrijving

De motivatie voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst is opgenomen in een 'redengevende beschrijving'. Deze beschrijving vormt de juridische basis ten aanzien van wat er is beschermd en waarom. De beschrijving moet aandacht schenken aan de architectonische kwaliteit, de monumentale waarde, het eventueel aanwezige beeldbepalend groen en de landschappelijke relaties. Indien mogelijk wordt in de beschrijving ook aandacht geschonken aan een exacte datering en aan monumentale interieurelementen.

Ter voorbereiding op de vaststelling van een gemeentelijke monumentenlijst heeft GMA in de periode maart-april 2010 een eerste inventarisatieronde gemaakt, en (vooral in de kern Volendam) 14 potentiële gemeentelijke monumenten beschreven.

Bij deze redengevende beschrijving hoort een lijst selectiecriteria waaraan de objecten zijn getoetst. De criteria (zie bijlage) liggen op het vlak van cultuurhistorische, architectonische en stedenbouwkundige waarden. Bovendien wordt gekeken naar factoren als gaafheid en zeldzaamheid.

3.3.3 Selectiecriteria plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst

Een object moet voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst voldoen aan de eisen die vastgelegd zijn in artikel 1 van de gemeentelijke erfgoedverordening. Het is voor de rechtszekerheid van belanghebbenden belangrijk dat de criteria in de praktijk hanteerbaar en objectief zijn.

Geen enkel systeem voor het selecteren van monumenten is echter zodanig te objectiveren, dat met behulp daarvan voor iedereen onomstotelijk is vast te stellen of een object wel of niet voor plaatsing op de monumentenlijst in aanmerking komt. Bovendien moet cultuurhistorische waarde mede worden afgemeten aan de kwaliteit van het totale monumentenbestand in de gemeente. Een verantwoorde waardebeoordeling van een object kan alleen plaatsvinden, als er een redelijk inzicht bestaat in de opbouw en de kwaliteit van het totale bestand.

Het eerste artikel van de model Erfgoedverordening stelt:

1. Monumenten kunnen zowel zaken als terreinen zijn.
2. Deze zaken en terreinen dienen van algemeen belang te zijn.

Dit algemeen belang kan gegrond zijn op:

- a. Schoonheid.
- b. Betekenis voor de wetenschap.
- c. Cultuurhistorische waarde.

Ter toelichting:

1. Zaken en terreinen

De aanduiding ‘zaken’ maakt het mogelijk om naast onroerende ook roerende monumenten te beschermen. Dit wordt in sommige gemeenten ook wel gedaan (bijvoorbeeld historische zeilschepen en trams). De definitie van ‘gemeentelijk monument’ omvat echter alleen onroerende monumenten. Onroerende monumenten kunnen behalve gebouwen ook andere onroerende zaken zijn, zoals bijvoorbeeld hekwerken, pompen, gedenktekens en ook onderdelen van gebouwen. Tevens kunnen bij gebouwen behorende terreinen (bijvoorbeeld erven, tuinen en parken) en ook op zichzelf staande terreinen als monument worden aangemerkt.

2 Van algemeen belang

Onder van algemeen belang wordt verstaan: algemeen belang voor de gemeente. De vraag of een zaak of terrein van algemeen belang is voor de gemeente is alleen te beantwoorden indien kennis aanwezig is van de kwaliteit en de samenstelling van het gebouwenbestand en van de lokale en regionale geschiedenis in al haar facetten. Een gebouw kan bijvoorbeeld de enige (gave) representant van een bepaald type binnen de gemeente zijn. Het doet dan niet ter zake, dat andere gemeenten beschikken over veel meer en wellicht mooiere voorbeelden van datzelfde type. Ook kan een zaak of terrein in de lokale geschiedenis een belangrijke rol hebben gespeeld, terwijl in het licht van de landelijke geschiedenis nauwelijks van betekenis is geweest.

a. Schoonheid

De schoonheid van een bouwwerk is met name afhankelijk van de vormgeving. In het licht van de kwaliteit van het totale monumentenbestand dient een uitspraak te worden gedaan over de artistieke/architectonische kwaliteit van een bouwwerk, gemeten naar de bouw- of stijlperiode. Daarbij dient te worden gelet op de architectonische verhoudingen van de hoofdvorm en de

geleding daarvan, op bijzondere vormen en bouwonderdelen, en op materiaal gebruik en constructiewijze. De detaillering verdient bijzondere aandacht, aangezien de schoonheid van de lokale architectuur, die bij uitstek het object is van de gemeentelijke monumentenzorg, vaak niet zozeer is gelegen in het totaalconcept als wel in het toepassen en combineren van voor een bepaalde periode kenmerkende architectonische details.

b. Betekenis voor de wetenschap

Betekenis voor de wetenschap wil vooral zeggen geschiedkundige betekenis. Daarbij kunnen vele facetten van de geschiedenis worden onderscheiden, bijvoorbeeld:

- nederzettingsgeschiedenis;
- geschiedenis van de architectuur, kunst en stedenbouw;
- volkshuisvestingsgeschiedenis;
- geschiedenis van de sociale verhoudingen;
- geschiedenis van handel, nijverheid en industrie;
- militaire geschiedenis;
- kerkgeschiedenis.

Bij dit criterium gaat het vooral om de meer algemene (dat wil zeggen bovenlokale) geschiedenis. Is sprake van een meer lokale betekenis, dan kan dit beter onder de noemer cultuurhistorische waarde worden gerangschikt. Bijzondere aandacht verdienen in dit verband de zeldzaamheidswaarde en de representatiewaarde van een bepaalde stijl of van het werk van een bepaalde architect. Ook hier dient weer onderscheid te worden gemaakt tussen de bovenlokale en lokale betekenis. Zo kan aan een schepping van een landelijk of zelfs internationaal vermaard architect een wetenschappelijke betekenis worden toegekend, terwijl het werk van een plaatselijk bekende architect wellicht aanspraak kan maken op het predicaat 'cultuurhistorische waarde'.

c. Cultuurhistorische waarde

Cultuurhistorische waarde is volgens de toelichting op de Monumentenwet 1988 de aan een bouwwerk of gebied toegekende waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan en door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk op dat gebied heeft gemaakt. Het criterium 'cultuurhistorische waarde' heeft hier vooral betrekking op de lokale geschiedenis.

Ook is het belangrijk welke historische plaats een object in het beeld van de nederzetting of het landschap inneemt. Wanneer een object vanouds een belangrijke rol speelt in het straat- of dorpsbeeld (bijvoorbeeld een toren), kan dat bijdragen tot de monumentale waarde.

Vaak zal dit echter van toegevoegde betekenis zijn: een object wordt niet alleen op grond van dit criterium op de monumentenlijst geplaatst. Dat laatste geldt ook voor het geval, dat een object deel uitmaakt van een groter geheel (bijvoorbeeld een gebouwencomplex of een bepaalde stedenbouwkundige opzet) of dat er zaken bij behoren, die er in historisch opzicht onlosmakelijk mee zijn verbonden (bijvoorbeeld bijgebouwen, hekwerken, een historische tuinaanleg of erfbeplanting). In dit geval wordt gesproken van ensemblewaarde.

Tenslotte kan de cultuurhistorische waarde gebaseerd zijn op belangrijke gebeurtenissen, die in een gebouw of op een terrein hebben plaatsgevonden, met een belangrijke functie, die het heeft gehad of met het feit, dat er een belangrijk persoon is geboren of gestorven. In dat geval wordt gesproken van herinneringswaarde. Ook kan een terrein herinneringswaarde ontlenen aan een belangrijk bouwwerk, dat er in het verleden heeft gestaan.

Naast de criteria, die voortvloeien uit de gemeentelijke erfgoedverordening, dienen bij de selectie nog drie andere aspecten betrokken te worden.

De gaafheid van het object.

De gaafheid moet vooral worden beschouwd in relatie tot de architectonische kwaliteit en de detaillering. Een waardevol architectonisch concept kan bijvoorbeeld onherstelbaar zijn aangetast door latere verbouwingen of uitbreidingen. In zo'n geval zal de mate van zeldzaamheid of de wetenschappelijke betekenis moeten aangeven of plaatsing op de monumentenlijst toch nog te rechtvaardigen is. Heeft men de keuze uit meerdere vergelijkbare exemplaren, dan kan de keuze uitgaan naar het meest gave. De mate van aantasting hangt samen met de mate waarin de wijzigingen structureel zijn. Het is bijvoorbeeld minder erg als nieuwe ramen zijn aangebracht in de originele vensteropeningen, dan als geheel nieuwe vensteropeningen zijn uitgebroken.

De situering van het object.

De situering van een object is ook van belang voor de waardebeoordeling. De situering wordt met name beoordeeld aan de hand van de historische toestand.

De bouwkundige staat van het object.

Tenslotte dient aandacht te worden geschonken aan de bouwkundige staat van het object. Belangrijk is, dat het object te handhaven c.q. te restaureren is zonder dat het eerst moet worden afgebroken. In dit laatste geval zou immers de historische waarde definitief verloren gaan.

3.3.4 Plaatsingsprocedure gemeentelijke monumenten (stappenplan)

Uitgangspunt bij de plaatsingsprocedure vormen een goedgekeurde erfgoedverordening en een toereikende subsidieverordening.

1. Het college neemt een voorbereidingsbesluit tot het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Aan de eigenaren en de andere zakelijk gerechtigden wordt meegedeeld dat het college het voornemen heeft om een aantal panden aan te wijzen als gemeentelijk monument. Deze lijst moet ook worden gepubliceerd. Belanghebbenden kunnen daarna hun zienswijze geven over dit voornemen van het college.
2. Indien dit is opgenomen in de erfgoedverordening geldt vanaf dat moment de voorbescherming. Dit betekent dat de gemeente, zolang de aanwijzingsprocedure loopt, sloop en verbouwing van de panden tegen kan gaan. Op basis van de geformuleerde voorstellingslijst gemeentelijke monumenten, worden de kadastrale gegevens en gegevens van de eigenaren, betrokkenen en rechthebbenden verzameld. Deze zijn noodzakelijk voor de aanschrijving en de verzending van de diverse stukken in het proces.
3. Alle eigenaren en zakelijk gerechtigden ontvangen een informatiepakket, waarin naast het voornemen van plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst, een kopie van de redengevende beschrijving, en een uitnodiging wordt gevoegd voor een algemene informatieavond. De ervaring heeft geleerd dat hoe meer tijd en aandacht men stopt in de communicatie in het begin van het proces, hoe soepeler de procedure aan het eind zal verlopen.
4. Hierna dienen alle betrokkenen in de gelegenheid gesteld te worden om, indien zij dat wensen, conform de Awb hun zienswijzen (mondeling of schriftelijk) met betrekking tot de voorgenomen plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst kenbaar te maken. Bij een eventuele hoorzittingen dient bij voorkeur de portefeuillehouder Monumentenzorg aanwezig te zijn, evenals de ambtenaar belast met monumentenzaken en, desgewenst, externe deskundigen.
5. In het geval dat er een hoorzitting wordt gehouden, moet een verslag opgesteld worden. Dit verslag dient ter goedkeuring te worden verzonden aan de betrokkenen.
6. Naar aanleiding van de ingebrachte en toegelichte zienswijzen adviseert de gemeentelijke monumentencommissie het college over de definitieve voordracht van de panden voor de gemeentelijke monumentenlijst.
7. Een bijzonderheid vormen kerkelijke gebouwen: het college overlegt met de eigenaar van een kerkelijk monument. Dit met het doel om te voorkomen dat het gemeentelijk

- monumentenbeleid beperkingen oplevert voor het uitoefenen van de eredienst.
8. Het college neemt kennis van de argumenten uit de zienswijzen en het advies van de monumentencommissie. Vervolgens neemt het college een besluit, waarbij een afweging wordt gemaakt tussen het persoonlijk belang van de eigenaar (eventuele belemmeringen) en het algemene belang van de monumentenbescherming. Discussiepunten bij de aanwijzing zijn: wat betekent dit voor de eigenaar, wat worden de (extra) verplichtingen en wat stelt de gemeente er tegenover.
  9. Het plaatsingsbesluit wordt op de voor de gemeente gebruikelijke wijze gepubliceerd. Belanghebbenden kunnen daarna bezwaar maken tegen de aanwijzing. De aanwijzing tot gemeente monument is nu 'definitief', maar niet onherroepelijk. Dat volgt pas na een afgesloten rechtsgang van één van de betrokkenen tot in de hoogste instantie. Ingeval van geen bezwaar volgt uit de Awb en de monumentenwet dat het besluit onherroepelijk is geworden.
  10. De aanwijzing tot gemeentelijk monument wordt meegedeeld aan het Kadaster. Het Kadaster verwerkt deze gegevens, zodat de aanwijzing tot gemeentelijk monument wordt opgenomen onder de 'belemmeringen'. Gemeentelijke monumenten moeten ook worden vastgelegd op de plankaarten van bestemmingsplannen.
  11. Eigenaren, andere zakelijk gerechtigden en belanghebbenden die bezwaar hebben gemaakt moeten worden gehoord. Doorgaans gebeurt dit door een commissie voor beroep en bezwaar. Vervolgens kan het college besluiten tot het ongedaan maken van de aanwijzing tot gemeentelijk monument.

Indien een pand, ondanks bezwaren, toch op de monumentenlijst blijft, kunnen eigenaren, andere zakelijk gerechtigden en belanghebbenden hun zaak aan de rechtbank voorleggen. De bestuursrechter buigt zich dan over de vraag of de aanwijzing tot gemeentelijk monument correct is verlopen. Hierbij wordt vooral beoordeeld of het college bij de aanwijzing de juiste procedure heeft gevolgd. De nadruk ligt hierbij vooral op de juiste motivatie en op de correcte belangenafweging door het college. De rechter kan het aanwijzingsbesluit vernietigen. Daarna is eventueel hoger beroep mogelijk.

Om het project 'gemeentelijke monumentenlijst' te laten slagen is het van belang om alle betrokkenen - eigenaren, maar ook het publiek- goed te informeren.

3.3.5 Beoordelingskader monumenten

Algemene uitgangspunten voor planbeoordeling m.b.t. monumenten zijn:

- behoud gaat voor vernieuwing;
- historisch bouwmateriaal is essentieel;
- kijken naar de eigen vormlogica van het gebouw;
- reconstructie van volledige bouwwerken is niet gewenst;
- beoordelen op verschillende schaalniveaus: omgeving, gebouw, constructie en detaillering;
- beoordelen van het karakter en de structuur van de omgeving.

Bovenstaande uitgangspunten dienen nader te worden uitgewerkt in uitvoeringvoorschriften.

3.3.6 Bouwhistorisch Onderzoek

Bouwhistorie is het vakgebied waarbij de (bouw-)geschiedenis van een object wordt onderzocht en vastgelegd. Het werkterrein van de bouwhistoricus grenst aan dat van de kunst- en architectuurhistoricus, de bouwkundige, de archeoloog en de monumentenzorger. Bouwhistorisch onderzoek wordt wel vergeleken met een 'omgekeerd ontwerpproces': het bouwwerk wordt in kaart gebracht en als het ware gereconstrueerd door het op te meten en te documenteren.

Het is de opdracht van de bouwhistoricus om niet alleen het gebouw met zijn draagconstructie, afwerkklagen en gebreken vast te leggen en te reconstrueren, maar ook het bouwproces en het veranderingsproces.

Doel stellingen bouwhistorisch onderzoek::

- als motivator van bescherming van het cultureel erfgoed (wetenschappelijke analyse; naar buiten treden met cultureel waardevolle gegevens);
- als hulpmiddel om de culturele waarde van een historisch gebouw te bepalen; (waardenstelling; t.b.v. verlenen monumentenvergunning);
- om een 'correcte' restauratie na brand of bij verval mogelijk te maken (monumentenzorg; inschatting restauratiekosten).

Bouwhistorie levert informatie over onder meer:

- bouwmassa's, ruimte-indeling en bouwlagen;
- toegepaste constructies;
- bouwmaterialen;
- bouwfases (aanbouwen, verbouwingen en ontmantelingen in de loop der tijd).

Verschillende soorten bouwhistorisch onderzoek zijn:

- *bouwhistorische inventarisatie*: vrij algemeen, beschrijving van structuren en bebouwing i.v.m.. mogelijke monumentenwaarde; soms als een soort *quickscan* al ook het interieur erbij betrokken wordt; de meeste bouwhistorische inventarisaties maken deel uit van een breder opgezet onderzoek naar de ruimtelijke opbouw van een gebied in het kader van ruimtelijk beleid en bestemmingsplannen;
- *bouwhistorische verkenning*: een verkennend onderzoek naar zaken die mogelijk aanleiding geven voor naderonderzoek,
- *bouwhistorische opname*: naast fotograferen en beschrijven zijn er ook opmeting- en documentatietekeningen; ook bouwsporen, afwerkingslagen, bouwhistorisch waardevolle constructies en details;
- *bouwhistorische ontleding*: dit is het meest diepgaande onderzoek; totaalonderzoek met documentatie; een deels destructief onderzoek om bouwfases e.d. te bepalen; een variant is de bouwhistorische deelontleding.

Het verplichten van een bouwhistorische opname, indien er sprake is van ingrijpende wijzigingen aan een monument, vormt daarom een belangrijke factor bij de voorbereiding van restauratieprojecten en bij de keuze voor de meest wenselijke restauratiemethode. Het doel van bouwhistorisch onderzoek is meerledig, onder andere:

- als voorbereiding op een restauratie, verbouwing of herbestemming, waarbij onder meer wordt aangegeven welke onderdelen voor behoud waardevol zijn;
- advisering bij (ver)bouwwerkzaamheden;
- documentatie van een bouwwerk (bouw- en gebruiksgeschiedenis).

Voorgesteld wordt aan de vergunningverlening de voorwaarde te kunnen stellen bouwhistorisch onderzoek te verrichten en hiertoe een artikel in de erfgoedverordening op te nemen.

Aangezien het college het verrichten van bouwhistorisch onderzoek kan opleggen aan de eigenaar van een monument op het moment dat deze een vergunning voor wijziging van het monument vraagt, ligt het in de rede dat de gemeente financieel bijdraagt aan de financiering van dit onderzoek. Om dit mogelijk te maken dient er een artikel aan de subsidieverordening toegevoegd te worden die dit regelt.

Doelstellingen monumenten:

- *het behouden van de stedenbouwkundige structuur in de historische kern Edam;*
- *het behouden van het bebouwing- en verkavelingspatroon in de historische kern Volendam;*
- *het behouden van monumenten en beeldbepalende panden op het gemeentelijk grondgebied;*
- *de procedure gemeentelijke monumentenlijst vastleggen in een verordening;*

- *inventarisatie van objecten die in aanmerking kunnen komen voor de bescherming gemeentelijk monument of als beeldbepalend pand binnen de gemeente;*
- *de cultuurhistorische factor van naoorlogse wijken (wederopbouwarchitectuur) inventariseren en cultuurhistorie een volwaardige afwegingsfactor laten zijn bij stedelijke vernieuwing;*
- *bouwhistorische verkenning/onderzoek -indien relevant- verplicht stellen bij de monumentenvergunningaanvraag van een gemeentelijk of rijksmonument;*
- *het vastleggen in een verordening van een beoordelingskader en uitvoeringscriteria monumenten;*
- *het register van rijks- en (in een volgende fase) gemeentelijke monumenten digitaal toegankelijk maken, zowel intern als extern;*
- *de bestaande lijst van beeldbepalende panden digitaal toegankelijk maken, zowel intern als extern;*
- *de lijst met Sliekerpanden opnieuw bekijken in het kader van actualisering Sliekerfonds.*

3.4 Modernisering monumentenzorg

Er gaat de komende jaren veel veranderen in de monumentenzorg. In november 2009 stemde de Tweede Kamer in met de moderniseringsplannen van minister Plasterk.

De toekomstvisie van de minister stoelt op 3 pijlers:

1. Cultuurhistorische belangen beter meewegen in de ruimtelijke ordening.
2. Krachtiger en eenvoudiger regelgeving.
3. Herbestemmen van monumenten die hun functie verliezen.

3.4.1 Cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal meer rekening worden gehouden met de cultuurhistorische waardevolle elementen. Door cultuurhistorie een plek te geven in procedures op het gebied van ruimtelijke ordening wordt ook bereikt dat de aandacht niet uitsluitend uitgaat naar het monument, maar dat er gekeken wordt naar de samenhang tussen gebouwen en hun omgeving. Gemeenten zullen voortaan de cultuurhistorische waarden van panden en gebieden ook vast moeten leggen in bestemmingsplannen.

3.4.2 Krachtiger en eenvoudiger regelgeving

De regeldruk bij het aanvragen van vergunningen en subsidies voor monumenten is hoog. Er wordt gewerkt aan een beleid met minder regels, kortere procedures en structureel meer financiële middelen voor duurzame instandhouding van rijksmonumenten.

De aanvraag van Brim-subsidie is gemakkelijker gemaakt. Door het aanpassen van de regelgeving wordt er in 2010 en 2011 gewerkt aan verdere vereenvoudiging.

Kwaliteit van de restauratiewerkzaamheden blijft een voorwaarde. De Rijksdienst gaat de sector bijstaan in het uitwerken van normen om de kwaliteit te borgen. Het behoud, en de overdracht van vakkennis vormen hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Er zal geen grote herselectie van rijksmonumentale panden plaatsvinden. Bij het aanvragen van een monumentenvergunning zal de beschrijving in het register worden beoordeeld en zo nodig aangepast worden. Na wijziging van de Monumentenwet zal het niet meer mogelijk zijn nog een verzoek in te dienen tot aanwijzing. De minister zal alleen nog ambtshalve echte toppers als beschermd monument aanwijzen.

3.4.3 *Herbestemming*

In de komende jaren zal een groot aantal panden in Nederland herbestemd moeten worden omdat ze hun huidige functie verliezen. Het gaat om kerken, scholen en industriële complexen. Vanwege de cultuurhistorische waarde kunnen ze een inspiratiebron zijn voor herontwikkelingsplannen. Herbestemming van gebouwen, complexen en structuren zal worden bevorderd. In 2010 start vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een programma Herbestemming. Het doel is de keuze voor herbestemming te stimuleren en het herbestemmingsproces beter te laten verlopen. Verschillende partijen stellen samen het programma op. Elk met de nodige kennis, ervaring en een eigen netwerk. Het programma zal zich niet alleen op rijksmonumenten richten, maar ook op andere monumentale gebouwen, complexen en structuren.

Onderdelen van het programma zijn:

- beter toegankelijke informatie en kennis van herbestemmingprocessen;
- het bevorderen van een bezinningsperiode;
- het opstellen van een financiële regeling voor haalbaarheidsstudies door gemeenten;
- onderzoek naar de inzet van zogenaamde vliegende brigades 'herbestemming' die snel kunnen adviseren over de (on)mogelijkheden van herbestemming;
- het opstellen van een regeling voor het wind- en waterdicht houden om verval tijdens de planperiode te voorkomen.

4 Beleid hogere overheden

Rijk en provincies houden steeds meer rekening met cultuurhistorische waarden bij de ruimtelijke inrichting van Nederland. Het beleid concentreert zich op het behoud van archeologische resten en monumenten en het bevorderen van een integraal monumenten- en archeologiebeleid.

4.1 Europees beleid

Het behoud van het cultureel erfgoed wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de ondertekening van het Europese 'Verdrag van Malta'. Het gevolg is dat archeologie en monumentenzorg ingebed moeten worden in de gemeentelijke organisatie.

4.2 Rijksbeleid

De 'Nota Ruimte: ruimte voor ontwikkeling' (2006) is een ruimtelijke basiskwaliteit vastgelegd waaraan moet worden voldaan. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het ruimtelijk beleid wordt bij decentrale overheden en private partijen gelegd.

De gemeente Edam-Volendam is onderdeel van de regio Waterland. In de nota Ruimte is die regio voor een groot deel aangemerkt als Nationaal Landschap. Edam-Volendam valt hier net buiten.

4.3 Provinciaal beleid

De provincie Noord-Holland heeft in 2003 het streekplan Noord-Holland Zuid vastgesteld (herzien 2007). Hierin zijn de gewenste ontwikkelingen met betrekking tot de leefomgeving vastgelegd en wordt aangegeven hoe het beleid wordt uitgevoerd. Cultuurhistorie is daarin opgenomen als speerpunt van beleid. Met ingang van 1 juli 2008 heeft het streekplan de status van structuurvisie gekregen.

Het Provinciaal beleid zoals verwoord in de nota *Cultuur op de Kaart (Cultuurnota 2009-2012 Provincie Noord-Holland 9 september 2008 Beleidsvisie 2009 – 2012)* kent drie thema's:

1. *Levend Verleden*: het behouden en promoten van het Noord-Hollands erfgoed.
2. *Genieten en Meedoen*: bewoners en bezoekers actief en passief laten deelnemen aan cultuur.
3. *Mooi Noord-Holland*: versterken van de ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland door de inzet van culturele en cultuurhistorische waarden.

De provincie Noord-Holland heeft de historische objecten en structuren van Noord-Holland in kaart gebracht op een cultuurhistorische waardenkaart (Chw-kaart). Doel van de kaart is een bijdrage te leveren aan een zorgvuldige omgang met het cultureel erfgoed en een onderlegger en inspiratiebron te vormen voor planvorming.

4.3.1 Nota Landschap en Cultuurhistorie

De provincie vindt dat de ontwikkelingsgeschiedenis, de bebouwingskarakteristiek en de inpassing in de omgeving uitgangspunten moeten zijn voor nieuwe ruimtelijke plannen. In de Beleidsnota Landschap en Cultuurhistorie staan de eisen voor de ruimtelijke kwaliteit.

De nota Landschap en Cultuurhistorie biedt richtlijnen voor het opstellen van beeldkwaliteitsplannen, bestemmingsplannen en projectbesluiten en vormt tevens (samen met het streekplan) het toetsingskader voor beeldkwaliteitsplannen en bestemmingsplannen.

In het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie staat in teksten en op kaarten aangegeven waarmee rekening gehouden dient te worden op het gebied van landschap en cultuurhistorie bij

nieuwe ontwikkelingen en wat aangrijpingspunten kunnen zijn voor meer kwaliteit bij de planvorming.

De provincie kiest als uitgangspunt: behoud door ontwikkeling, met behoud van de aanwezige kwaliteit en het ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten. Bij nieuwe ontwikkelingen dient de geschiedenis van het landschap leesbaar blijven.

Het beleidskader dient als vertrekpunt voor partijen die betrokken zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals gemeenten, ontwikkelaars en ontwerpers.

4.3.2 Het Beeldkwaliteitsplan

De beeldkwaliteitsplannen zijn geïntroduceerd om nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk te laten aansluiten bij landschap en cultuurhistorie. De gemeenten bepalen zelf de vorm waarin zij een beeldkwaliteitsplan opstellen. Het beleidskader 'Landschap en Cultuurhistorie' van de provincie biedt daarbij inspiratie.

Het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland vormt het toetsingskader voor beeldkwaliteitsplannen.

De volgende onderdelen zijn verplicht in beeldkwaliteitsplannen:

1. aandacht voor de ontwikkelingsgeschiedenis;
2. aansluiting bij de ordeningsprincipes van het landschap;
3. aansluiting bij de bebouwingskarakteristiek;
4. inpassing van het plangebied in de bredere omgeving;
5. aandacht voor de bestaande kwaliteiten van het gebied en voor maatregelen om de negatieve effecten op deze kwaliteiten op te heffen.

4.3.3 Cultuurhistorische Waardenkaart

De Cultuurhistorische Waardenkaart levert een belangrijk overzicht van de (inter-)nationale, regionale en lokale cultuurhistorische waarden. Bij ruimtelijke ontwikkelingen zal de provincie de Cultuurhistorische Waardenkaart inbrengen als kenniskaart en inspiratiebron, zodat anderen de waarden kunnen implementeren en benutten. Het gaat hierbij om tastbare cultuurhistorische waarden: alle elementen en structuren die een beeld geven van de bewoningsgeschiedenis die feitelijk aanwezig zijn en die een rol kunnen spelen in de ontwikkeling van het landelijk (en ook het stedelijk) gebied.

5 Gemeentelijk beleid bescherming cultureel erfgoed

Monumentenbeleid in de breedste zin omvat de zorg voor en het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed.

Maatschappelijk gezien neemt de interesse voor de cultuurhistorie toe. Daarbij is het monumentenbelang nog geen vanzelfsprekend belang. In deze situatie zullen (archeologische) monumentale waarden, wanneer ze afgewogen moeten worden tegen economische motieven het snel afleggen, tenzij die waarden actief en krachtig worden beschermd.

Monumenten moeten niet op zichzelf worden gezien: ze maken deel uit van een groter ruimtelijk geheel. Bovendien zijn er situaties waarin het er niet zozeer om gaat afzonderlijke panden te beschermen, maar waarin primair de bescherming van ruimtelijke ‘ensembles’ van belang is.

Met het beschermen van monumenten wil de samenleving cultuurhistorisch waardevolle objecten in stand houden. Rechtstreeks gevolg voor de eigenaar is, dat deze niet anders dan na schriftelijke toestemming van het college het pand mag wijzigen of slopen.

Het vergunningstelsel houdt niet uitsluitend een verbod in. Inzet is een beleid van: ‘veel kan, maar in goed en deskundig overleg’. Het is niet de bedoeling de panden/objecten te conserveren tot de status van een openlucht museum of nieuwe ontwikkelingen in de weg te staan. Wel zal, in nauw overleg met de eigenaar worden gezien dat bij verbouw oplossingen worden gevonden, waarbij karakter en structuur zo veel mogelijk behouden blijven.

NB: Bij voorgenomen sloop mag er pas een sloopvergunning afgegeven worden wanneer er een bouwvergunning is afgegeven. Dit om ‘open gaten’ in aaneen gesloten bebouwing te voorkomen (met name belangrijk in de oude kernen).

Het is vooral bij de voorbereiding van plannen tot wijziging van een monument van belang dat de eigenaar goed wordt begeleid. De eigenaren kunnen hiervoor terecht bij de ambtenaar monumentenzorg van de gemeente.

5.1 Archeologiebeleid

Beide historische kernen, Katham (ten zuiden van de historische kern Volendam) en het Oorgat (ten oosten van de historische kern Edam) zijn op de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland aangemerkt als gebieden met een hoge archeologische waarde. Dit betekent dat wanneer er bodemingrepen in deze gebieden plaatsvinden archeologisch onderzoek verplicht is.

In een afzonderlijke archeologienota is inhoud gegeven aan de wettelijke verplichtingen en het ambitieniveau van de gemeente op dit deel van de cultuurhistorische zorg.

5.2 Welstandsbeleid

Bouwen aan en nabij monumenten vereist zorgvuldigheid. Het bouwen aan een monument en het bouwen in een beschermd stads- of dorpsgezicht is wettelijk geregeld in de Monumentenwet. Het bouwen nabij een monument is niet wettelijk geregeld.

Door de directe omgeving van monumenten een bijzondere status in het welstandsbeleid of bestemmingsplan te geven, kunnen aan bouwwerken nabij deze monumenten nadere, locatie specifieke, eisen gesteld worden. Belangrijk bij het vormgeven van de gebouwde omgeving nabij een monument is het besef, dat de omgeving mede bepalend is voor de karakteristiek van het monument. De betekenis van het monument moet tot zijn recht komen. De reden waarom een object als monument aangewezen is, is bepalend voor het omgaan met de omgeving.

Het welstandsbeleid (Welstandsnota 2004) sluit aan bij de historische context van de beide kernen. Het welstandsbeleid geeft de gemeente de mogelijkheid om cultuurhistorische, stedenbouwkundige en architectonische waarden die in een gebied aanwezig zijn te benoemen en een rol te laten spelen bij de ontwikkeling en beoordeling van bouwplannen.

Bijzondere welstandsniveaus gelden voor het door het rijk aangewezen beschermd stadsgezicht van Edam en voor de historische kern van het centrum van Volendam. Voor stolpboerderijen, als specifieke categorie bouwwerken, geldt een eigen beoordelingskader. Op 25 september 2008 zijn de criteria in de welstandsnota voor dakkapellen in de oude kom van Volendam gewijzigd.

Voor het beschermd stadsgezicht is de welstandsbeoordeling gericht op het handhaven, herstellen en versterken van de architectonische waarden door middel van een gedetailleerd beoordelingskader dat nauw is gerelateerd aan het bestemmingsplan stadsgezicht Edam.

Daarbij is rekening gehouden met het feit dat bouwwerken die elders vergunningsvrij zijn, in een beschermd stadsgezicht licht vergunningplichtig zijn. In essentie is het welstandsbeleid gericht op het behoud van de monumentale en karakteristieke kwaliteiten van het gebied.

Voor de historische kern van het centrum van Volendam is er extra aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit. De karakteristiek van dit gebied is zo kenmerkend, dat een inspanning geleverd moet worden om de ruimtelijke samenhang te handhaven, herstellen of versterken. Het welstandstoezicht levert een bijdrage aan het versterken van de bestaande en/of gewenste kwaliteit van dit gebied.

Bij het bouwen van of aan panden in de directe omgeving van een monument dient de beeldruimte die een monument inneemt gerespecteerd te worden. Dit houdt in dat het monument door een ruimtelijke ingreep niet verdrukt mag worden. Hierbij zijn ook de zichtlijnen naar een monument toe en de omgeving van het monument belangrijk. Gebruikelijk is dat dergelijke criteria via de welstandsnota zijn vastgelegd.

5.3 Bouwbeleid

Het Bouwbeleid (vastgesteld 22 februari 2007) bepaalt de wijze waarop besluitvorming, vergunningverlening, toezicht/handhaving op het terrein van de bouwregelgeving en ruimtelijke ordening wordt uitgevoerd. Het bouwbeleidsplan bevat een toetsend kader en bepaalt de intentie en intensiteit waarmee de vergunningverlening en het toezicht worden uitgevoerd.

5.4 Reclamebeleid

Het Reclamebeleid (vastgesteld 2 maart 2006) is verbonden met het welstandsbeleid. In het beschermd stadsgezicht is gevelreclame toegestaan, mits zorgvuldig ontworpen, ondergeschikt aan het historische beeld en in overeenstemming met de specifieke criteria voor reclame.

5.5 Toerismebeleid

De historische kernen van Edam en Volendam met hun eigen specifieke karakter en sfeer trekken jaarlijks veel toeristen. Tussen monumentenzorg en toerisme bestaat een belangrijke relatie. Het bezoek aan historische steden en dorpen en het bezoek aan musea, archieven, archeologische vindplaatsen en andere plaatsen waar men overblijfselen uit het verleden kan bekijken en beleven behoort tot het cultuurhistorisch toerisme. Dit is dus breder dan alleen het bezoek aan individuele monumenten.

De gemeente heeft nog geen toerismebeleid vastgesteld, maar dit is in ontwikkeling. Gestreefd wordt om nog beter gebruik te maken van de cultuurhistorische karakters om toerisme te bevorderen.

6 Uitvoerend beleid

Om een goed te gebruiken monument te bezitten, te beheren en te behouden, is naast het onderhoud soms ook ten gevolge van een gewenste functieverandering een grotere verbouwing of restauratie noodzakelijk. Dit vereist kennis en inzicht in restauratiefilosofie, naast kennis van het te restaureren object op zich. Er moet tijd gestoken worden in een zorgvuldige begeleiding van restauratieprojecten, vanaf de voorbereidingsfase tot en met de oplevering.

Om restauraties te kunnen uitvoeren moet worden gekeken naar maatschappelijke veranderingen. Een passende bestemmingen vinden voor een te restaureren monument vormt daarbij één van de meest essentiële voorwaarden. Maatschappelijke ontwikkelingen hebben er bijvoorbeeld toe geleid dat historische kerkgebouwen andere functies kregen. Maar ook bij niet-kerkelijke monumenten moet dikwijls naar nieuwe functies worden gezocht om deze gebouwen in goede staat te houden. Veel historische gebouwen kunnen deze bestemmingswijzigingen goed verdragen.

Gezamenlijk overleg tussen gemeente, opdrachtgever en architect, vooral in de voorbereidende fase, biedt de beste kansen op een optimaal resultaat.

6.1 Beleidsinstrumenten

6.1.1 Structuurvisie

In de structuurvisie wordt het ruimtelijk beleid van de gemeente vastgelegd. De structuurvisie betreft de periode 2010 tot 2020 en een doorkijk naar 2040. Voor grote delen van het gemeentelijk grondgebied richt de structuurvisie zich op zorgvuldig beheer en waar nodig kwaliteitsverbetering van cultuurhistorische waarden en kwaliteiten. Dit geldt in het bijzonder voor het beschermd stadsgezicht van Edam en de kom van Volendam.

6.1.2 Archeologische waardenkaart

De gemeente heeft beleidsruimte om invulling te geven aan archeologische monumentenzorg. Het moet wel bekend zijn met de aard, locaties en kwaliteit van de archeologische waarden door middel van een archeologische waardenkaart.

Deze kaart geeft inzicht in de aard en de ligging van archeologische waarden en verwachtingen. Door deze informatie te vertalen in een archeologische beleidskaart wordt het toepasbaar gemaakt. Om het gemeentelijke beleid juridisch houdbaar te maken zal de gemeente dit moeten vertalen naar bestemmingsplannen. Op de waardenkaart zijn gebieden/zones aangegeven waar, op grond van onderzoek, archeologische waarden (naar verwachting) aanwezig zijn.

Deze kaart bevat de volgende informatie:

- de ligging, omvang en voor zover bekend, de aard (vindplaatstype en datering) van bekende archeologische vindplaatsen/resten onder het huidig maaiveld;
- de verwachte ligging, omvang en aard van nog niet eerder onderzochte archeologische vindplaatsen/resten onder huidig maaiveld (de zogenoemde archeologische verwachtingszones);
- de ligging van bovengrondse gemeentelijke, provinciale en rijksmonumenten.
- het doel van de waardenkaart is het zichtbaar maken waar archeologische waarden aanwezig zijn of kunnen worden verwacht. De waardenkaart vormt de basis voor de archeologische beleidskaart.

6.1.3 Archeologische beleidskaart

Op deze kaart worden verschillende zones en terreinen aangegeven waar per zone verschillende eisen kunnen gelden.

Indien bodemingrepen beneden een bepaalde diepte onder maaiveld niet kunnen worden voorkomen, moet er nader archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

6.1.4 Bestemmingsplan archeologische waarden

In een bestemmingsplan is het van belang rekening te houden met (beschermde) monumenten, historische waardevolle gebiedsdelen en archeologische waarden. Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid om (archeologische) monumenten en hun omgeving te beschermen. Door het vaststellen van de gebruik- en bestemmingsvoorschriften voor het plangebied kan rekening worden gehouden met de waarde en het belang van monumenten. Voor het voeren van een effectief gemeentelijk monumentenbeleid, vormt een goed bestemmingsplan dan ook een noodzakelijke voorwaarde.

Een bestemmingsplan bestaat uit een omschrijving van de in het plan opgenomen bestemmingen en de daarbij behorende doelen, alsmede voorschriften voor het gebruik van de grond en de bouwwerken. Op de bestemmingsplankaart worden de bestemmingen aangegeven. Tevens kan een toelichtende beschrijving worden opgenomen waarin staat, hoe het plan en de daarin opgenomen doelen worden nagestreefd. Gemeenten zijn verplicht eens in de tien jaar een bestemmingsplan vast te stellen voor alle grond binnen en buiten de bebouwde kom.

Via het bestemmingsplan heeft de gemeente de mogelijkheid om monumenten en hun omgeving te beschermen. Door het vaststellen van de gebruiks- en bestemmingsvoorschriften voor het plangebied, moet rekening worden gehouden met de waarde en het belang van monumenten, en ongewenste ontwikkelingen weren. Bebouwingmogelijkheden in de omgeving van monumenten kunnen worden begrensd. Hetzelfde geldt voor beperking van ongewenst gebruik middels positieve bestemming.

Het verstoren van de ondergrondse monumenten en gebieden met archeologische waarden kan worden voorkomen en beperkt middels aanlegvergunningstelsel en handhaving. Een effectief gemeentelijk monumenten- en archeologiebeleid is gebaat bij goede bestemmingsplannen, waarbij de monumentenzorg vooral tot uitdrukking komt door in voorbereidende procedures te overleggen.

Monumentenzorg heeft raakvlakken met de ruimtelijke ordening, waarbij het gaat om inbreng van het aspect cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, inrichting en vormgeving van de leefomgeving. Waardevolle gebieden of landschapselementen vinden hun bescherming veelal in structuur- en bestemmingsplannen. Het monumentenbelang dient een afwegingsfactor in ruimtelijke ordeningsprocessen te worden. Een dergelijk beleid moet leiden tot een integraal kwaliteitsbeheer, waarbij de historische factor in de gebouwde omgeving een vanzelfsprekend onderwerp van aandacht is.

Voor de uitvoering van het monumentenbeleid dienen voorwaarden en condities te worden vastgesteld met als doel om in de toekomst verval van monumenten te kunnen voorkomen. Een bruikbare bestemming is daarvoor een eerste vereiste. Bij het geven van bestemmingen aan monumenten is het vormbehoud, respectievelijk het vormherstel in hoofdzaak bepalend. Uitgangspunt moet zijn het monument te gebruiken op een voor het pand en de omgeving passende wijze.

Om het archeologisch beleid juridisch afdwingbaar te maken dienen de waardenkaart en beleidskaart vertaald te worden naar bestemmingsplannen. De kaarten zijn gebaseerd op uitgevoerd inventariserend archeologisch onderzoek.

Op grond van artikel 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht is het bestuursorgaan verplicht om bij de voorbereiding van een besluit (bestemmingsplan) kennis te vergaren over relevante feiten en

de af te wegen belangen.

6.1.5 Bestemmingsplan gebouwde monumenten

Voor het beschermd stadsgezicht Edam is ingevolge de monumentenwet 1988 een beschermend bestemmingsplan opgesteld. Voor de komende jaren is een actualisering van de bestemmingsplannen voor Oude kom Volendam (in voorbereiding) en stadsgezicht Edam voorzien.

Het bestemmingsplan, het welstandsbeleid en het monumentenbeleid vormen met elkaar het gemeentelijke beleidskader om monumenten, stolpboerderijen en beeldbepalende panden te beschermen. In het bestemmingsplan krijgen de rijksmonumenten een aanduiding 'Monument'.

Concept voorontwerp bestemmingsplan Oorgat e.o. d.d. 3 februari 2010:

In de voorgestelde planregels van bestemmingsplan Oorgat e.o. gaat het om twee specifieke onderdelen:

- een regeling om de verschijningsvorm van bestaande stolpboerderijen te behouden (aanduiding 'stolp') en een aanduiding 'karakteristiek' ter bescherming van (toekomstige) gemeentelijke monumenten;
- een regeling voor een sloopverbod, die direct is gekoppeld aan de aanduiding 'karakteristiek'.
-

Een traditionele boerderij is doorgaans beeldbepalend voor zijn omgeving, maar niet perse een gemeentelijk monument. De regeling van het sloopverbod geldt daarom niet onverkort voor alle (stolp)boerderijen. In specifieke gevallen, waarin een stolpboerderij zodanige monumentale waarden heeft, dat aan deze, behalve de aanduiding 'stolp', ook de aanduiding 'karakteristiek' wordt toegekend.

In de andere gevallen mag een stolpboerderij worden gerestaureerd of geheel worden vernieuwd (dus ook gesloopt), echter onder de voorwaarde dat die weer in zijn oorspronkelijke verschijningsvorm (d.w.z. grootte vierkant, grondoppervlak vloer, dakvorm, specifieke elementen) wordt teruggebouwd.

Los van de verschijningsvorm, kan om het behoud en of herstel te stimuleren worden overwogen om (na ontheffing) toe te staan stolpboerderijen te splitsen in twee wooneenheden.

6.1.6 Beeldkwaliteitsplan

Een instrument, dat steeds meer gebruikt wordt voor kwaliteitsbeleid is het beeldkwaliteitsplan: een samenhangend pakket van intenties, aanbevelingen en/of richtlijnen voor het veiligstellen, creëren en/of verbeteren van beeldkwaliteit in een bepaald gebied. In beeldkwaliteitsplannen die betrekking hebben op de historische kernen of op andere bebouwde delen van de gemeente is het van belang dat monumenten en andere cultuurhistorische relevante aspecten onderkend worden. De historische stedenbouwkundige en bouwkundige structuur is vaak in zeer belangrijke mate bepalend voor de beeldkwaliteit van een gebied. Het beeldkwaliteitsplan vervult een positieve functie bij de integratie van de historische factor in de ruimtelijke ontwikkeling.

De gewenste beeldkwaliteit, inclusief de historische factor, wordt verder vertaald en uitgewerkt in de gemeentelijke Welstandsnota. Op 25 september 2008 is het beeldkwaliteitsplan Oude Kom Volendam aanvaard als onderlegger voor het nieuwe bestemmingsplan.

6.2 Verordeningen

Elke verandering aan een monument is monumenten- en bouwvergunningplichtig; een bouwvergunning kan slechts worden afgegeven nadat een monumentenvergunning is verleend en onherroepelijk is geworden. Door de invoering van de Wabo zullen zowel de monumenten- als de bouwvergunning opgaan in de omgevingsvergunning.

Het spanningsveld tussen de wensen van de opdrachtgever, de technische eisen uit het Bouwbesluit (veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid) en het behoud van de monumentale waarde doet zich vooral voor bij de beoordeling van een monumentenvergunningaanvraag.

Het advies van de gemeentelijke monumenten- en welstandscommissie is een advies aan het college. Het college neemt de beslissing en kan daarbij afwijken van het advies van de commissie. De beslissing op de monumentaanvraag is leidend bij de beoordeling van de aanvraag om bouwvergunning. In gevallen waarbij de cultuurhistorische waarden dient te prevaleren boven bestaande regelgeving kan ontheffing worden verleend van voorschriften uit het Bouwbesluit voor zover die afwijken van de voorschriften bij de monumentenvergunning. Een goede afweging van de belangen zal bij ieder individueel plan moeten gebeuren. Het evenwicht tussen het naar moderne inzichten veranderen van een pand en het behouden van monumentale waarden zal hierbij steeds centraal moeten staan.

6.2.1 Provinciale verordening Noord-Holland 2005

In de Monumentenverordening Noord-Holland 2005 (8 februari 2005) is de procedure tot het aanwijzen en de vergunningprocedure voor provinciale monumenten geregeld. De provincie verleent de monumentenvergunning voor provinciale monumenten.

6.2.2 Gemeentelijke verordening

De regelgeving met betrekking tot gemeentelijke monumenten bestaat uit drie verordeningen:

- Erfgoedverordening (ten tijde van het schrijven van deze nota is een verordening in voorbereiding);
- Verordening op de gemeentelijke monumenten- en welstandscommissie en het reglement van orde (laatste wijziging 17 oktober 2005);
- Verordening, Stimuleringsfonds behoud uiterlijk aanzien historische gebouwen (1 januari 1996).

Door het opstellen van een erfgoedverordening kunnen objecten (onroerende zaken) en terreinen worden beschermd. Met deze erfgoedverordening zal worden voldaan aan de wettelijke eisen van de monumentenwet.

De opstelling en vaststelling hiervan wordt ambtelijk verwerkt en valt buiten het kader van deze nota.

De laatste wijziging van de Verordening op de gemeentelijke monumenten- en welstandscommissie en het reglement van orde is in 2005 vastgesteld en betrof alleen een wijziging met betrekking tot de samenstelling. Met deze verordening is invulling gegeven aan het gedecentraliseerde stelsel van de Monumentenwet 1988, waarbij een aantal bevoegdheden ten aanzien van de rijksmonumenten van het Rijk naar de gemeente is overgeheveld.

In deze verordening wordt de taakomschrijving, samenstelling en werkwijze van de gecombineerde monumenten- en welstandscommissie geregeld. De commissie heeft tot taak burgemeester en wethouders te adviseren over de toepassing van de Monumentenwet 1988, welstandstoezicht onder gebruikelijk voorbehoud de Woningwet en de bouwverordening. Concreet betekent dit advisering over bouwplannen in het beschermd stadsgezicht Edam (gebied A Welstandsnota) en in de historische kern van Volendam (gebied B1 Welstandsnota).

6.2.3 Bouwverordening / Gebruiksbesluit / Bouwbesluit

De bouwverordening bevat bouwtechnische voorschriften en eisen over veiligheid van bouwterreinen bij bouw- en sloopwerkzaamheden. De bouwverordening verbiedt het slopen zonder vergunning van burgemeester en wethouders. De veiligheid bij het slopen en de veiligheid voor belendende percelen wordt geregeld. Bij een bouwplan voor een monument moet aan de

eisen uit de bouwverordening en het Gebruiksbesluit (o.a. brandveiligheidseisen) worden getoetst en gecontroleerd.

De technische- en maatvoeringeisen uit het Bouwbesluit kunnen bij historische gebouwen/monumenten niet altijd worden toegepast. Bij dit soort gebouwen zijn veelal maatwerkoplossingen noodzakelijk. Dit vereist intensief (voor)overleg met de aanvrager monumentenvergunning en betrokken ambtenaren.

6.2.4 Brochure Uitvoeringsvoorschriften Monumenten

Om de kwaliteit van restauraties te waarborgen is het van belang algemene uitvoeringsvoorschriften voor monumenten op te stellen. Deze leidraad is bedoeld als een handvat voor de monumenteigenaar.

Deze uitvoeringsvoorschriften zullen restauratieve richtlijnen zijn met als doel het behoud van de technische en monumentale kwaliteiten van beschermde objecten zoveel mogelijk te waarborgen. De uitvoeringsvoorschriften moeten hierbij gezien worden als een aanvulling op de bouwregelgeving. In de bouwregelgeving beschreven middelen tot kwaliteitsverbetering kunnen voor monumenten juist een kwaliteitsverlies betekenen. Dit verlies kan direct zichtbaar zijn door het aanpassen of verwijderen van monumentale onderdelen of indirect doordat een aanpassing technische- fysische- en of chemische effecten hebben op monumentale onderdelen met schade tot gevolg.

De restauratieve richtlijnen zullen worden opgesteld vanuit het standpunt: behoud gaat voor vernieuwen. De richtlijnen zullen zo algemeen mogelijk van aard zijn, omdat iedere wijziging of restauratie ingreep aan een monument een individuele beoordeling nodig is: bij ieder monument moet apart worden gekeken naar zaken als ouderdom, het materiaalgebruik, de fysische condities en de monumentaliteit. De gemeente kan indien noodzakelijk per project een omschrijving maken waarin de monumentale waarden worden vastgesteld.

6.2.5 Toezicht en handhaving

De gemeente houdt toezicht op de naleving van de Monumentenwet (Mw). Deze taak is neergelegd bij de sectie Bouw- en Milieuzaken. Tijdens de uitvoering gebeurt het dat werkzaamheden niet conform de vergunning (kunnen) worden uitgevoerd. Belangrijk is een adequate begeleiding van de uitvoering van de plannen. Wanneer de werkzaamheden zijn afgerond wordt ieder rijksmonument bezocht door de handhavingambtenaar. Een handhavingbeleid specifiek voor monumenten is er niet. In het Bouwbeleidsplan wordt soms aandacht besteed aan de handhaving bij rijksmonumenten.

Het behoud en de bescherming van monumenten verdient een hoge prioriteit bij het toezicht en de handhaving. Zodra sprake is van een verleende monumentenvergunning wordt het aantal inspecties verhoogd, ten opzichte van een enkel verleende bouwvergunning, om meer aandacht te hebben voor specifiek monumentale waarden. De gemeente kan extra voorwaarden stellen met betrekking tot begeleiding.

Door gebrek aan specifieke deskundigheid en de beperkte personele capaciteit kan geen uitvoering worden gegeven aan voldoende toezicht en handhaving. Daarom dient te worden geïnvesteerd in kwaliteit van handhavingsambtenaren, bijvoorbeeld d.m.v. cursussen op het gebied van monumenten.

Doelstellingen verordeningen:

- *monumentenbeleid vastleggen in een erfgoedverordening. Naast de zorg voor rijksmonumenten wordt hiermee tevens de mogelijkheid gerealiseerd om gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en een gemeentelijk stads- of dorpsgezicht aan*

- te wijzen. Het College van burgemeester en wethouders is bevoegd tot het afgeven van monumentvergunningen;*
- monumentenbeleid uitwerken in een subsidieverordening, met hierin het Slikerfonds opgenomen;*
  - voorlichting geven over de gehele vergunningprocedure, zowel schriftelijk als mondeling;*
  - bij belangrijke objecten of ingrijpende wijzigingen c.q. restauraties de aanvrager vragen om een bouwhistorisch onderzoek in te dienen. Eigenaren erop attenderen dat voor dergelijk onderzoek financiële regelingen bestaan. Het bouwhistorisch onderzoek subsidiëren door het opstellen van een subsidieverordening;*
  - Het opstellen van beoordelingscriteria en uitvoeringsrichtlijnen bij restauraties.*

7 Financiering van onderhoud en restauratie

Een monumentenlijst bestaat voor het grootste deel uit monumenten welke in particulier bezit zijn. Vaak wordt het beschermen van panden door deze eigenaren gezien als een inbreuk op hun bezit en een aantasting van de eigen beslissingsbevoegdheid.

Het financieel ondersteunen van onderhoud en restauratie is een instrument om de eigenaar te stimuleren het pand op de juiste wijze te restaureren en te onderhouden. De van toepassing zijnde subsidieregelingen voor rijksmonumenten, provinciale monumenten en beeldbepalende panden in de gemeente worden in dit hoofdstuk beschreven.

7.1 Rijksmonumenten

7.1.1 *Brim, subsidie regeling voor rijksmonumenten*

In het financieringsstelsel voor rijksmonumenten, het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim), wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van de eigenaar voor de instandhouding van het rijksmonument, zodat onderhoud wordt bijgehouden en grootschalige restauraties worden vermeden.

Onder de term instandhouding worden de volgende werkzaamheden verstaan:

- regulier onderhoud aan een beschermd monument;
- werkzaamheden die het normale onderhoud te boven gaan en die voor het herstel van het monument noodzakelijk zijn.

Het Brim gaat uit van een zesjarig instandhoudingsplan, waarin de voorgenomen werkzaamheden worden opgenomen. Eigenaren van monumenten kunnen middels het opgestelde meerjarenplan een instandhoudingssubsidie aanvragen.

Op grond van het Brim zijn er twee mogelijkheden voor financiële ondersteuning voor de instandhouding van rijksmonumenten: een lening of subsidie.

Op dit moment komen eigenaren van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie in aanmerking komen voor belastingaftrek. Deze eigenaren kunnen een beroep doen op een laagrentende lening in de vorm van een restauratiefonds hypotheek aan te vragen bij het Nationaal Restauratiefonds. De rente ligt 5% onder de marktrente, met een minimum van 1%.

Eigenaren van overige rijksmonumenten kunnen een beroep doen op subsidie. Het gaat in deze categorie veelal om bouwwerken die niet of nauwelijks renderen en relatief hoge investeringen vergen om te kunnen voortbestaan, zoals kerken, kastelen, molens en gemalen.

Naar verwachting zullen in 2011 alle boerderijen (dus ook zonder agrarische functie) een subsidiemogelijkheid kennen.

Voor de rijksmonumenten in eigendom van de gemeente, met uitzondering van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie waarvoor geen leningen en subsidie beschikbaar zijn, moet dan ook een plan van aanpak worden opgesteld om voor de komende jaren overheidssubsidie uit het Brim te reguleren.

De RCE en het Restauratiefonds voeren het Brim uit. De gemeente blijft wél het loket en aanspreekpunt voor vergunningen.

7.1.2 *Fiscale aspecten van de monumentenzorg*

De fiscus speelt een belangrijke rol bij de bepaling van de fiscaal aftrekbare posten bij restauratie en onderhoud van (rijks)monumenten. De kosten van onderhoud aan het pand kunnen worden verrekend met de inkomstenbelasting. Belangrijk is dat het hierbij niet om verbetering of reconstructie gaat. Afhankelijk van het inkomen van de eigenaar kan hiermee een deel van de

restauratie worden gefinancierd vanuit een belastingteruggave.

Bovendien is het wel of niet hebben van fiscale faciliteit van invloed op de hoogte van het subsidiepercentage in het kader van het Brim. Daarnaast is het bedrag aan fiscaal aftrekbare onderhoudskosten bepalend voor de hoogte van de eventueel af te sluiten Restauratiefonds hypotheek. Het is in fiscaal opzicht van groot belang van welk soort monument men eigenaar is. Zo heeft een eigenaar van een rijksmonument recht op een speciale aftrekregeling als het gaat om een pand dat als eigen woning in gebruik is en dat tot het privévermogen behoort.

Gemeentelijke en provinciale monumenten of beeldbepalende panden komen niet voor deze regeling in aanmerking.

7.1.3 Prins Bernhard Cultuurfonds

Eigenaren van gemeentelijke monumenten of beeldbepalende panden in beschermde stads- en dorpsgezichten kunnen in aanmerking komen voor een laagrentende lening uit het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Cultuurfondshypotheek. Het Cultuurfonds wordt door de provincie Noord-Holland in samenwerking met het Nationaal Restauratiefonds uitgevoerd. De actuele stand van zaken is dat het geld van het fonds al enige tijd niet beschikbaar is. Door de constructie van het Revolving fonds komt er op termijn wel geld terug, maar zeer beperkt. Als er geld in kas is, blijft het budget beperkt.

7.2 Provinciale monumenten

7.2.1 Subsidie restauratie en onderhoud provinciale monumenten

De subsidie kan worden aangevraagd door gemeenten, instellingen, stichtingen en verenigingen die gericht zijn op monumentenzorg. Er is ook subsidie beschikbaar voor het onderhoud van monumenten.

De provincie heeft een monumentenlijst waar ongeveer 550 provinciale monumenten staan vermeld. Het gaat om monumenten uit de periode 1850-1940 die representatief zijn voor een stuk geschiedenis van Noord-Holland. Het kan gaan om woonhuizen, boerderijen, fabrieken of kerken, maar ook om een grenspaal tussen twee gemeenten of terreinen die archeologisch zeer waardevol zijn.

De provincie Noord-Holland wil de samenhang tussen de forten en andere onderdelen én de herkenbaarheid van de Stelling bevorderen. Daarom is subsidie beschikbaar voor projecten die bezoek aan de Stelling bevorderen.

7.3 Financiering Gemeentelijke monumenten

7.3.1 Fondsvorming door bedrijven, legaten, schenkingen, bovenplanse kosten

Soms wordt een legaat, schenking of bovenplanse kosten geormerkt voor cultuurhistorische doelen. Het bekendste voorbeeld hiervan wordt binnen de gemeente gevormd door het Sliekerfonds. Bij wilsbeschikking is door Dirk van Slieker geld beschikbaar gesteld ten behoeve van de instandhouding van historische gebouwen in Edam. Op 1 januari 1996 de *Verordening Stimuleringsfonds behoud uiterlijk aanzien historische gebouwen* vastgesteld.

De verordening is van toepassing op gebouwen die voorkomen op een door het gemeentebestuur vastgestelde lijst met beeldbepalende panden binnen het beschermd stadsgezicht Edam.

Doel van het stimuleringsfonds is: behoud en herstel van het uiterlijk aanzien van gebouwen, als object en in verband met de omgeving daarvan.

In de verordening zijn de volgende kosten subsidiabel gesteld: de kosten van technische werkzaamheden aan voorgevels, achtergevels en daken die het normale onderhoud te boven gaan en gericht zijn op het behoud en herstel van het uiterlijk aanzien.

Het subsidiebedrag is 75% van de vastgestelde subsidiabele kosten tot maximaal fl. 7.500,-. De subsidieaanvraag wordt gelijktijdig met de bouwvergunningaanvraag ingediend. Bij de aanvraag wordt ook een overzicht van kosten tot behoud/herstel van het pand en een gespecificeerd overzicht van de extra kosten van technische werkzaamheden gericht op het behoud en herstel van het uiterlijk aanzien ingediend.

Onduidelijk is voor welke werkzaamheden subsidie kan worden aangevraagd. Het betreft extra werkzaamheden, waar een stimulerende werking vanuit gaat, het normale onderhoud te boven gaat en gericht op het herstel en behoud van het uiterlijk aanzien. De monumenten en welstandscommissie adviseert over de subsidieaanvraag.

Er worden weinig aanvragen om subsidie ingediend. De eigenaren van de beeldbepalende panden op de lijst weten vaak niet dat zij in aanmerking komen voor subsidie. Er is ook geen register waarin gegevens van de beeldbepalende panden zijn opgenomen, zoals foto's en een korte beschrijving van voorgevels, achtergevels en daken.

De verordening *Stimuleringsfonds behoud uiterlijk aanzien historische gebouwen* zal worden geactualiseerd en uitgebreid:

- aanpassen aan euro;
- lijst met panden uitbreiden;
- criteria verduidelijken met betrekking tot subsidiabele werkzaamheden, indieningsvereisten, etc.;
- regeling uitbreiden, d.w.z. zorgen voor meer mogelijkheden voor het gebruiken van het fonds tot het behoud van het uiterlijk aanzien van historische gebouwen in Edam.

Zodra de nieuwe verordening is vastgesteld, zal er meer publiciteit komen.

7.3.2 Gemeentelijke subsidie

Bij rijksmonumenteneigenaren is het onderhoud fiscaal aftrekbaar, een financieel voordeel dat voor eigenaren van gemeentelijke monumenten niet opgaat.

Een conclusie die getrokken kan worden is dat nieuwe financiële instrumenten moeten worden ontwikkeld, bijvoorbeeld een directe bijdrage, om gemeente monument eigenaren te stimuleren zorgvuldig met hun bezit om te gaan. Deze regeling moet uitgewerkt worden in een subsidieverordening.

Hierbij is het ook noodzakelijk inzicht te krijgen in de technische staat van het monumentenbestand om zo te kunnen bepalen welk budget voor de komende jaren benodigd is.

Voorgesteld wordt op het Slikerfonds en bouwhistorisch onderzoek op te nemen in de subsidieverordening voor monumenten. Deze verordening dient verder uitgewerkt te worden met:

- subsidie voor klein beeldbepalend herstel, bijvoorbeeld voor een stoep, deur of gevelsteen;
- een kleine bijdrage voor onderhoud, bijvoorbeeld schilderwerk;
- een eenmalige bijdrage voor een abonnement op de monumentenwacht.

7.3.3 Monumentenwacht

De Monumentenwacht werkt op basis van een abonnement van circa € 50,- per jaar en een periodieke onderhoudsinspectie tegen een door de provincie gesubsidieerd uurtarief. De eigenaar krijgt een inspectierapport waaruit blijkt, welke onderdelen van het monument moeten worden gerepareerd en wanneer. Kleine reparaties die grote restauraties kunnen voorkomen worden direct tegen kostprijs uitgevoerd. Voor grotere gebreken die niet direct kunnen worden verholpen, worden door de Monumentenwacht in het inspectierapport aanbevelingen gedaan voor verdere herstelwerkzaamheden.

De gemeente kan een voortrekkersrol nemen bij het bekendmaken met de activiteiten van de monumentenwacht. De gemeente kan, ter stimulering van het gebruik van de diensten, de abonnementskosten van de monumentenwacht voor haar rekening nemen voor het eerste jaar. Het door de gemeente enkele jaren te betalen lidmaatschap van de monumentenwacht heeft meerdere voordelen:

- na afspraak kunnen de inspectierapporten in afschrift aan de gemeente worden verstuurd;
- de betrokkenheid van de eigenaar met zijn monument wordt vergroot;
- het meerjarenperspectief over de bouwkundige staat wordt inzichtelijk gemaakt;
- de gemeente kan de inspectierapporten benutten om beter beleid te voeren en de beschikbare middelen efficiënter in te zetten.

Van belang is de stimulans om zo veel mogelijk eigenaren lid te krijgen. Onderdeel van een nieuw te ontwikkelen subsidiebeleid kan zijn het subsidiëren van een deel van de (abonnement) kosten van de monumentenwacht. De gemeente helpt een eerste stap te zetten en de eigenaar enkele jaren inzicht te geven in de voordelen van periodieke inspectie. Zo kan een geleidelijke toename van het gebruik van de monumentenwacht worden gestimuleerd.

7.3.4 Bouwtechnische opname

Op dit moment is niet bekend wat de technische staat is van het gemeentelijk monumentenbestand. Een onderzoek naar de bouwtechnische kwaliteit kan een indicatie geven voor de te verwachten subsidie aanvragen en een indicatief bedrag opleveren van wat jaarlijks gemiddeld ten behoeve van de subsidiering van onderhoud en restauratie aan gemeentelijke monumenten benodigd is.

De te reserveren subsidiebedragen kunnen hierop worden afgestemd. Een van de belangrijkste doelstellingen van het monumentenbeleid, te weten de instandhouding van monumenten wordt hiermee gewaarborgd.

7.4 Overige subsidies

Voorts zijn er voor specifieke categorieën van panden, zoals o.a. religieus erfgoed, boerderijen, varend erfgoed en molens, verschillende subsidiemogelijkheden. Deze subsidies worden verstrekt door andere organisaties dan de gemeente. De gemeente kan de eigenaren attenderen op de subsidies, adviseren over de mogelijkheden en faciliteren bij de subsidieaanvraag.

Doelstellingen financiering en onderhoud:

- voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden gemeentelijke subsidie beschikbaar stellen;
- de Verordening Stimuleringsfonds behoud uiterlijk aanzien historische gebouwen actualiseren en uitbreiden;
- het Slikerfonds en bouwhistorisch onderzoek op te nemen in de nog op te stellen subsidieverordening voor monumenten;
- eigenaren van beeldbepalende panden attenderen op de subsidiemogelijkheden van het Slikerfonds;
- stimuleren van eigenaren tot planmatig onderhoud en attenderen op organisaties die periodiek de bouwkundige staat van monumenten controleren en onderhoudsplannen voor monumenten ontwikkelen;
- voor de rijksmonumenten in gemeente eigendom een plan van aanpak worden opgesteld en om voor de komende jaren overheids subsidie uit het Brim te reguleren.

8 Publiciteit en Communicatie

Veel (toekomstige) monumenteigenaren zijn niet goed op de hoogte van wat het bezitten van een rijks- of gemeente monument betekent. Vaak komen opmerkingen als 'ik mag geen spijker meer in de muur slaan', 'alleen de voorgevel van mijn pand valt onder monumentenzorg' of 'een monumentenstatus is slecht voor de verkoop van mijn pand' terug.

Deze vooroordelen kunnen een belemmering vormen voor een verantwoorde monumentenzorg. Door goede communicatie en voorlichting kunnen deze vooroordelen en belemmeringen genuanceerd worden en kan er een grotere betrokkenheid ontstaan tussen monumentenzorg en monumenteigenaren.

De monumenteigenaren nemen in de monumentenzorg een cruciale positie in. Zonder hun betrokkenheid en wil om de monumentwaardigheid van hun eigendom te behouden functioneert de monumentenzorg niet. Met klantvriendelijkheid is voor de monumentenzorg veel te winnen. De gemeente heeft hier een duidelijke rol te vervullen, bijvoorbeeld op het gebied van voorlichting.

8.1 Voorlichting

Voorlichting over het vergunning- en uitvoeringstraject is belangrijk. Er vindt informatieoverdracht plaats tussen burgers en gemeenten, gemeenten en de monumenten- en welstandscommissie en de RCE, en tussen medewerkers van de gemeente onderling.

Monumenteneigenaren hebben met de gemeente op verschillende manieren contactmomenten. Voorbeelden hiervan zijn:

- Individuele voorlichting, telefonisch, per e-mail of via de balie van VROM, op verzoek van de eigenaar, architect, aannemer/ontwikkelaar en overige geïnteresseerden.
- Algemene voorlichting op de gemeentelijke website. Het plaatsen van onder andere beleidsnota's, verordeningen, informatie over de vergunningsprocedure, informatie over subsidie, aanvraagformulieren en informatie over de Open Monumentendag. Een brochure voor eigenaren van monumenten met informatie over onder andere restauratie en onderhoud, vergunningen, reiniging van gevels en financieringsmogelijkheden. In de begroting is hiervoor € 10.000,- opgenomen.

Nieuwe mogelijkheden zijn:

- Informeren van eigenaren d.m.v. mailings, brochures en/of nieuwsbrieven over actualiteiten, vergunningprocedures, subsidies, interessante restauraties en belangrijke ontwikkelingen in de gemeente.
- De algemene voorlichting op de gemeentelijke website uitbreiden met bijvoorbeeld de lijsten en beschrijvingen van monumenten en beeldbepalende panden, informatie over restauratieprojecten, (historische) informatie over en oude foto's van individuele monumenten.
- Ook kan een eigen gemeentelijke monumentenpagina op de landelijke site www.monumenten.nl worden ontwikkeld.
- Persberichten en publicaties n.a.v. actuele ontwikkelingen, interessante monumenten of een archeologische opgraving.

8.2 Kennismanagement

Belangrijk is om de zorg voor het cultureel erfgoed 'zichtbaar' te maken, zowel intern als extern. Hiervoor is het belangrijk om de aanwezige kennis hierover vast te leggen en vervolgens te delen met ambtenaren in de organisatie.

Het opstellen van o.a. deze beleidsnota, verordeningen, procedurebeschrijvingen en informatiebrochures kan bijdragen aan het vergroten en delen van kennis over monumentenzorg. Hierbij hoort ook het onderhouden instellen van een regulier bestuurlijk en ambtelijk overleg met de historische verenigingen en de adviesorganen. Het opleiden en structureel scholen van personeel is een belangrijke voorwaarde voor het vervolgens delen van kennis.

8.3 Voorstel uitvoeringsprogramma op termijn

De gemeente Edam-Volendam moet streven naar samenhang in het beheer en het behoud van het erfgoed. Beleidsterreinen als monumentenzorg, archeologie, welstandszorg, waardevolle landschappen en dorpsgezichten dienen integraal te worden beschouwd.

8.3.1 Communicatie

Om een zorgvuldig monumentenbeleid te kunnen voeren is het nodig om dit beleid te integreren met het overige beleid. Bovenstaande voorstellen zijn niet alleen objectgericht maar dienen als onderdeel om de beeldkwaliteit van de hele omgeving te versterken. De maatregelen zijn bedoeld om in korte tijd zichtbaar resultaat te verkrijgen.

Een digitaal fotobestand en digitalisering van de redengevende beschrijvingen vormen belangrijke aanvullingen op de communicatie met klanten, alsmede voor het gebruik bij interne toetsing van bouwplannen (Bouwen en Wonen, Welstand, Monumentencommissie, RO, Brandweer, e.d.).

8.3.2 Documentatie monumentenzorg

Zowel door de RCE als het Restauratiefonds worden brochures en publicaties uitgebracht met relevante informatie voor eigenaren van rijksmonumenten. Dit kunnen o.a. brochures over wet- en regelgeving, restauratietechnieken, vergunningprocedures, subsidie- en andere financiële mogelijkheden zijn. Het is belangrijk om deze documentatie te verzamelen en aan eigenaren ter beschikking te stellen.

8.3.3 Monumentenschildjes

De meeste monumentenbezitters zijn best trots op hun bezit. Zij bezitten iets bijzonders wat erkend en herkend mag worden. Het komt voor dat eigenaren bij doorverkoop of verhuur niet weten wat zij bezitten en/of uit onwetendheid voor het monumentenbelang schadelijke aanpassingen doen. Een monumentenbordje op de voorgevel werkt hierop pro-actief en geeft een overzichtelijk beeld van aanwezige monumenten binnen de gemeente. De gemeente kan het initiatief nemen monumentenschildjes te plaatsen

8.3.4 Periodiek onderhoud

Goed onderhoud en kleurstellingen van het schilderwerk spelen een belangrijke rol in de beleving van straatbeelden in de oude kernen. Gekozen kleuren moeten kenmerkend zijn voor een gebied.

8.3.5 Open Monumentendag

Jaarlijks wordt een Open Monumentendag georganiseerd. Aan de hand van een jaarlijks wisselend thema worden activiteiten georganiseerd in en rond monumenten. In de gemeente is een Comité Open Monumentendag. Deelnemers zijn de beide VVV's, de Vereniging Oud-Edam en de Vereniging Oud-Volendam en een aantal vrijwilligers. De gemeente stelt ieder jaar een budget beschikbaar voor het organiseren van de Open Monumentendag.

Vanuit de gemeente wordt betrokkenheid bij de Open Monumentendag getoond in de vorm van deelname door de monumenten ambtenaar aan het comité. De wethouder met monumentenzorg in portefeuille verzorgt al een aantal jaren de opening.

De Open Monumentendag is bij uitstek een communicatiemiddel waarbij de zorg voor cultuurhistorie in de schijnwerpers staat, kennis wordt overgedragen en draagvlak wordt gecreëerd bij de burgers.

8.3.6 Promotie

Het opknappen of restaureren van een pand heeft vaak een stimulerende werking op de omgeving. Een foto in een lokaal of landelijk tijdschrift met eventueel een interview, waarin de eigenaar de lezer laat delen in zijn ervaringen kan heel stimulerend werken. De betrokkenheid van de gemeente bij (toekomstige) restauratie en onderhoudsprocessen wordt hiermee sterk vergroot.

Doelstellingen publiciteit en communicatie:

- *ontwikkelen communicatiebeleid monumentenzorg;*
- *ontwikkelen personeels- en scholingsbeleid op het gebied van monumentenzorg;*
- *zorg voor spreiding van kennis over monumentenzorg onder ambtenaren en de gemeentelijke monumentencommissie;*
- *onderhouden structureel bestuurlijk en ambtelijk overleg met de Vereniging Oud-Edam en de RCE; De vereniging Oud Volendam heeft geen behoefte aan structureel overleg, maar geeft er de voorkeur aan dat er, bij concrete onderwerpen, contact met hen wordt opgenomen door de gemeente;*
- *attenderen eigenaren van monumenten op organisaties, zoals de Monumentenwacht, die periodiek de bouwkundige staat van monumenten controleren;*
- *doelgericht kennis en expertise van externe partijen inzetten bij ontwikkeling en uitvoering van beleid.*

9 Bijlagen

A.1 Externe partijen

De ruimtelijke kwaliteit is erbij gebaat dat eigenaren van grond en gebouwen, en andere belanghebbenden, in een vroeg stadium bij activiteiten van monumenten- en archeologiebeleid worden betrokken. Op het terrein van monumenten en archeologie is een aantal organisaties en instanties actief en relevant voor de gemeente. De gemeente heeft tot taak de externen met raakvlakken op cultuurhistorie erbij te betrekken, te stimuleren, te activeren en te motiveren.

A.1.1 Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed

De RCE is onderdeel van het ministerie van OCW en het centrale punt voor kennis en onderzoek op het gebied van archeologie, cultuurlandschap en monumenten. De Rijksdienst richt zich op gebouwen, de bescherming van de historische omgeving (zoals stads- en dorpsstructuren), het cultuurhistorisch waardevolle landschap en archeologie. De Rijksdienst heeft de volgende taken:

- uitvoering en handhaving van de Monumentenwet;
- subsidieverlening Brim (restauratie en onderhoud);
- uitvoeren wetenschappelijk onderzoek;
- adviseren op technisch, stedenbouwkundig, cultuurhistorisch en juridisch gebied;
- ondersteunen van gemeenten, provincies en particuliere organisaties;
- informatie verlenen aan monumenteneigenaren.

A.1.2 Nationaal Restauratiefonds

De Stichting Nationaal Restauratiefonds (NRF) ontwikkelt en verstrekt financieringsfaciliteiten voor restauraties. Het Restauratiefonds opereert als 'bank' voor eigenaren van monumenten en verzorgt maatwerkoplossingen voor de financiering van restauraties. Het restauratiefonds betaalt monumentensubsidies uit en beheert het Revolving Fund. Voor gemeenten en provincies worden subsidie- en financieringssystemen voor monumentenzorg en particuliere woningverbetering ontwikkeld en worden subsidieadministraties verzorgd.

A.1.3 Provincie Noord-Holland

Het Bureau Monumenten en Archeologie van de provincie Noord-Holland maakt cultuurhistorisch beleid en heeft de zorg voor 550 provinciale monumenten betreffende de vergunningverlening en subsidiëring.

A.1.4 Cultureel Erfgoed Noord-Holland

De Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland ondersteunt gemeenten met kennis en expertise bij het ontwikkelen van cultuurhistorisch beleid.

A.1.5 Stichting Monumentenwacht Noord Holland

De stichting Monumentenwacht Noord Holland is een particuliere instelling die op provinciale basis is georganiseerd. Eigenaren van monumenten en andere oude gebouwen kunnen lid worden van de Monumentenwacht.

A.1.6 Diverse commerciële onderzoeksbureaus

Deze gespecialiseerde bureaus kunnen gemeenten en particulieren doelmatig adviseren op het gebied van restauratie, bouwhistorisch onderzoek, subsidies onderzoek en planbegeleiding. Ook worden vaak (deel) taken voor overheden uitgevoerd zowel beleidsmatig als uitvoerend. Gerichte inzet van weinig voorkomende taken werkt (kosten-) efficiënt.

A.1.7 Vereniging Oud Edam en Vereniging Oud Volendam

De Vereniging Oud Edam stelt zich ten doel het stedenschoon van Edam en omgeving te bewaren, te beschermen en waar mogelijk te vermeerderen, het gevoel voor het eigen karakter van de gemeente bij haar ingezetenen te ontwikkelen en de plaatselijke geschiedenis te bestuderen en vast te leggen. De Vereniging Oud Edam verricht vele activiteiten zoals het uitgeven van publicaties, het houden van lezingen en het meedenken over de herinrichting van de binnenstad. De vereniging heeft jaarlijks overleg met het gemeentebestuur in de persoon van de portefeuillehouder monumentenzorg.

De Vereniging Oud Volendam houdt zich bezig met historisch onderzoek, wandeltochten, tentoonstellingen, fotoverzameling, voorwerpenverzameling, klederdracht/folklore en beheer van het Volendam museum. Met de Vereniging Oud- Volendam vindt geen structureel overleg plaats.

A.2 Beleidssectoren met raakvlakken voor cultuurhistorische zorg

Binnen de gemeente hebben de meeste afdelingen direct of indirecte bemoeienis met producten die raakvlakken hebben met cultuurhistorie. Voorbeelden hiervan zijn: bestemmingsplannen, inrichtingsplannen, vergunningen, reclamebeleid, grondverkoop, bebording op historische panden, straatnaamgeving, archivering, stedenbouwkundige vraagstukken, toeristische en economische aangelegenheden. Van belang is in de eerste plaats de bestemming van het monument zelf, evenals het al of niet voorzien in uitbreidingsmogelijkheden. Behalve op de zorg voor de individuele bouwkundige monumenten en de historische stedenbouwkundige structuren, is het monumenten- en archeologiebeleid de laatste jaren in toenemende mate gericht op het behoud van landschappelijke waarden en historisch geografische structuren en elementen.

A.2.1 Ruimtelijke Ordening

De Wet op de Ruimtelijke Ordening geeft mogelijkheden om bestemming en gebruik van gronden in de bebouwde kom te regelen via structuur- en bestemmingsplannen.

A.2.2 Archeologie

Door de implementatie van het verdrag van Malta en de daarmee samenhangende gewijzigde Monumentenwet is de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor archeologie toegenomen. Archeologisch waardevolle terreinen worden in het bestemmingsplan 'aangeduid', evenals de geïnventariseerde archeologische waarden. Dit onderdeel wordt in een afzonderlijke nota (bouwsteen) uitgewerkt.

A.2.3 Landschap

Gebouwde en archeologische monumenten en stedenbouwkundige structuren staan in directe relatie met het omringende landschap. Gebouwen staan niet op zichzelf, maar hebben een landschappelijke context. Het uiterlijk en de functie van gebouwen zijn mede tot stand gekomen onder invloed van het landschap. Het landschap en de identiteit van een plek worden vaak weer bepaald door bebouwing. Cultuurhistorisch waardevolle zaken keren als waardevolle gebieden terug in landschapsbeleidsplannen.

A.2.4 Welstand

Uitgangspunt van de welstandsnota is gebiedsgerichte welstand. Gebiedsgerichte welstandscriteria ontlenen hun aard en inhoud aan het onderscheiden en beschrijven van bestaande, samenhangende deelgebieden op het gemeentelijke grondgebied waarbij de specifieke karakteristiek en/of bijzondere waarden zijn aangegeven.

A.2.5 Bouw- en woningtoezicht

Monumenten en beeldbepalende panden die gewijzigd worden, zijn verplicht naast een bouwvergunning ook een monumentenvergunning aan te vragen. Hoewel het afzonderlijke procedures zijn met ieder zijn eigen voorwaarden en voorschriften, is het belangrijk beide procedures zo klantgericht en efficiënt mogelijk te laten verlopen. Met de invoering van de Wabo komt er één loket voor de indiening van de aanvraag, van waaruit de aanvraag ook monumentenzorg bereikt. De interne voorbespreking en toetsing van de plannen gebeurt gemeenschappelijk. Het afgeven van de twee bij wet gescheiden vergunningen gebeurt in nauw overleg in één bouw- en monumentenvergunning. Om te voorkomen dat aanvragers verschillende voorschriften krijgen, wordt in de monumentenvergunning extra voorwaarden opgenomen.

Doelstellingen externe partners en andere beleidsectoren:

- toezien dat cultuurhistorie in een vroegtijdig stadium een afwegingsfactor blijft vormen bij ruimtelijke planvorming.

A.3 Beoordelingscriteria gemeentelijke monumenten

De leggerkaart per pand bestaat uit een algemene omschrijving van het exterieur en een waardering, waarin staat aangegeven waarom het object van monumentale waarde wordt geacht. Ter ondersteuning en beargumentering van de waardering dient de tabel selectiecriteria. In vijf rubrieken wordt in meerdere criteria aangegeven welke waarde het object vertegenwoordigt in geval van het genoemde criterium. Daarbij is een score van drie plussen het maximaal haalbare. In het algemeen impliceert een hoog totaal aantal plussen - verdeelt over meerdere rubrieken - een hoge monumentale waarde. Daarbij is aangetekend dat specifieke objecten slechts in één rubriek hoog kunnen scoren en daarbij toch hoge monumentale waarde kunnen hebben.

I Cultuurhistorische waarden

- +++ Belang van het object als bijzondere uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of geestelijke ontwikkeling(en)
- + Belang van het object als bijzondere uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling
- + Belang van het object als bijzondere uitdrukking van (een) technische en/of topologische ontwikkeling(en)
- + Belang van het object wegens innovatieve waarde of pionierskarakter

II Architectuurhistorische waarden

- +++ Bijzonder belang van het object voor de geschiedenis van de architectuur en/of bouwtechniek
- ++ Bijzonder belang van het object voor het oeuvre van een bouwmeester of architect
- ++ Belang van het object wegens hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp
- +++ Belang van het object wegens het bijzondere materiaalgebruik en/of de ornamentiek
- ++ Belang van het object wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur(onderdelen)

III Ensemblewaarden

- ++ Betekenis van het object als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van regionaal belang is
- +++ Bijzondere betekenis van het complex wegens de situering, verbonden met de ontwikkeling / uitbreiding van een streek, stad, dorp of wijk
- + Bijzondere betekenis van het complex wegens de wijze van verkavelen / inrichting / voorzieningen
- ++ Bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk
- ++ Belang van het object wegens de hoogwaardige kwaliteit van de bebouwing en de historisch ruimtelijke relatie met groenvoorzieningen, wegen, wateren en/of bodemgesteldheid

IV Gaafheid / Herkenbaarheid

- ++ Belang van het object wegens de architectonische gaafheid van ex- en/of interieur;
- + Belang van het complex wegens de hoogwaardige architectonische kwaliteit van de samenstellende onderdelen (hoofd- en bijgebouwen, hekwerken, en tuinaanleg e.d.)
- +++ Belang van het object in relatie tot de structurele en/of visuele gaafheid van de stedelijke, dorps- of landelijke omgeving;

V Zeldzaamheid

- +++ Belang van het object wegens architectuurhistorische, bouwtechnische, topologische en functionele zeldzaamheid, eventueel verbonden met een bijzondere ouderdom;
- ++ Uitzonderlijk belang van het object wegens één of meerdere van de onder I t/m IV genoemde kwaliteiten

A.4 Monumentenlijsten

A.4.1 Rijksmonumenten

Nr.	Adres	Huisnr.	Plaats	Monnr.	Soort
1	Achterhaven	101	Edam	14282	Woning
2	Achterhaven	105	Edam	14283	Woning (houten huis)
3	Baanstraat/Hoogstraat		Edam	511028	Baanbrug
4	Baanstraat	1	Edam	14284	Woning
5	Baanstraat	2	Edam	14290	Woning
6	Baanstraat	3	Edam	14285	Woning
7	Baanstraat	9	Edam	14286	Woning
8	Baanstraat	11	Edam	14287	Woning
9	Baanstraat	13	Edam	14288	Woning
10	Baanstraat	15	Edam	14289	Pand
11	Breestraat	8	Edam	14291	Woning
12	Brouwersgracht JC	8	Edam	14293	Woning
13	Brouwersgracht JC	29 t/m 44	Edam	14292	Proveniershuis
14	Bult	2	Edam	14332	Woning
15	Bult	10	Edam	14333	Pand
16	Bult	12	Edam	14317	Woning
17	Bult	25	Edam	14315	Woning
18	Bult	27	Edam	14316	Woning
19	Damplein		Edam	14401	Damsluis
20	Damplein	1	Edam	14294	Raadhuis
21	Damplein	5	Edam	511030	Postkantoor met woningen
22	Damplein	bij 5	Edam	14296	Luifel <i>Lancaster</i>
23	Damplein	6	Edam	14297	Woning
24	Damplein	8	Edam	14298	Museum Edam
25	Doelland	3 en 5	Edam	14299	Woning met gekop.gevels
26	Doelland	6	Edam	14302	Woning
27	Doelland	9	Edam	14300	Woning
28	Doelland	10	Edam	14303	Woning
29	Doelland	t/o 10	Edam	14379	<i>Kwakelbrug</i>
30	Doelland	11	Edam	14301	Woning
31	Eilandsgracht	7	Edam	14304	Woning
32	Eilandsgracht	8	Edam	14305	Woning
33	Eilandsgracht	9	Edam	14306	Woning
34	Gevangenpoortsteeg	2	Edam	14310	Woning
35	Gevangenpoortsteeg	4	Edam	14311	Woning
36	Gevangenpoortsteeg	6	Edam	14312	Houten gebouw
37	Gevangenpoortsteeg	7 / 9	Edam	14307	Stelphoeve
38	Gevangenpoortsteeg	11 / 13	Edam	14308	Woning
39	Gevangenpoortsteeg	15 / 17	Edam	14309	Woning met gekop.gevels
40	Gevangenpoortsteeg	20	Edam	14313	Woning
41	Gevangenpoortsteeg	24	Edam	14314	Woning
42	Graaf Willemstraat	1	Edam	14444	Schuur

43	Graaf Willemstraat	4	Edam	14445	Woning
44	Graaf Willemstraat	6	Edam	14446	Pand
45	Grote Kerkstraat	23	Edam	14318	Weeshuis
46	Grote Kerkstraat	28	Edam	14321	Woning
47	Grote Kerkstraat	30	Edam	14322	Woning
48	Grote Kerkstraat	32	Edam	14323	Woning
49	Grote Kerkstraat	38	Edam	14324	Woning
50	Grote Kerkstraat	55/57	Edam	14319	Woning
51	Grote Kerkstraat	59	Edam	14320	St.Nicolaaskerk
52	Grote Molensteeg	6	Edam	14325	Woning
53	Haven	43	Volendam	511037	Visafslag
54	Haven	bij 64	Volendam	14447	Klokkenpaal
55	Hoogstraat	1	Edam	14326	Woning
56	Hoogstraat	3	Edam	14327	Woning
57	Hoogstraat	10	Edam	14328	Woning
58	Hoogstraat	14	Edam	14295	Voormalig wachthuis
59	Hoogstraat	14	Edam	14329	Woning
60	Keizersgracht	4	Edam	14331	Woning
61	Kleine Kerkstraat	2	Edam	14337	Woning
62	Kleine Kerkstraat	6	Edam	14338	Woning
63	Kleine Kerkstraat	5 en 7	Edam	14334	Woning
64	Kleine Kerkstraat	8	Edam	14339	Woning
65	Kleine Kerkstraat	9	Edam	14335	Woning
66	Kleine Kerkstraat	10	Edam	14340	Woning
67	Kleine Kerkstraat	12	Edam	14341	Woning
68	Kleine Kerkstraat	13/15	Edam	14336	Woning
69	Kleine Kerkstraat	18	Edam	14342	Woning
70	Klein Westerbuiten	14	Edam	14343	Lantaarnpaal
71	Klein Westerbuiten	22	Edam	14344	Woning
72	Kolfschotenstraat Burg.	1	Volendam	14449	Hervormde kerkje
73	Lingerzijde	1	Edam	14345	Speeltoren
74	Lingerzijde	9	Edam	14346	Woning
75	Lingerzijde	11	Edam	14347	Woning
76	Lingerzijde	16/18	Edam	14354	Woning
77	Lingerzijde	21	Edam	14348	Woning
78	Lingerzijde	23	Edam	14349	Woning
79	Lingerzijde	26	Edam	14355	Woning
80	Lingerzijde	29	Edam	14350	Woning
81	Lingerzijde	33	Edam	14351	Heren huis
82	Lingerzijde	36	Edam	14356	Voormalig koetshuis
83	Lingerzijde	39	Edam	14352	Heren huis
84	Lingerzijde	60	Edam	14357	Woning
85	Lingerzijde	63	Edam	14353	Woning
86	Nieuwe Haven	t/o 1	Edam	14358	Oosterbaansbrug / Oosterbaanbrug
87	Nieuwe Haven	19	Edam	511031	Kaaspakhuis
88	Nieuwe Haven	22	Edam	14362	Woning

89	Nieuwe Haven	24	Edam	14363	Heren huis
90	Nieuwe Haven	29	Edam	14359	Woning
91	Nieuwe Haven	34	Edam	511032	Herenhuis
92	Nieuwe Haven	39	Edam	14360	Woning
93	Nieuwe Haven	57	Edam	14361	Pakhuis
94	Nieuwe Haven	62	Edam	14364	Heren huis
95	Nieuwe Haven	66	Edam	511035	Kaaspakhuis "de toekomst"
96	J Nieuwenhuizenplein		Edam	14365	Windroos
97	J Nieuwenhuizenplein	2	Edam	14370	Woning
98	J Nieuwenhuizenplein	5	Edam	14366	Kaaswaag
99	J Nieuwenhuizenplein	6	Edam	14371	Zaalkerkje <i>Doopsgezinde Vermaning</i>
100	J Nieuwenhuizenplein	7	Edam	14367	Woning
101	J Nieuwenhuizenplein	9	Edam	14368	Woning <i>Huis met de struis</i>
102	J Nieuwenhuizenplein	11	Edam	14369	Woning
103	J Nieuwenhuizenplein	12	Edam	511025	Complex
104	J Nieuwenhuizenplein	12	Edam	511026	Voormalige portierswoning
105	J Nieuwenhuizenplein	bij 12	Edam	511027	Erfscheiding
106	Nieuwvaartje	8	Edam	14373	Woning
107	Nieuwvaartje	12	Edam	14374	Boerderij
108	Nieuwvaartje	13	Edam	14372	Woning
109	Oorgat	1	Edam	14375	Stenen paal
110	Oorgat	1	Edam	14376	Woning
111	Oorgat	84	Edam	14377	Woning
112	Oosterweg	20 E	Edam	511034	Stolpboerderij
113	Oosterweg	24 E	Edam	511038	Stolpboerderij <i>De Eendracht</i>
114	Prinsenstraat	14	Edam	14378	Woning
115	Schepenmakersdijk	1	Edam	14380	Heren huis
116	Schepenmakersdijk	2	Edam	14383	Pakhuisjes
117	Schepenmakersdijk	10	Edam	14384	Woning
118	Schepenmakersdijk	11	Edam	14382	Woning
119	Schepenmakersdijk	16	Edam	14385	Uitwaterende Sluizen
120	Singelwg/Scheepmakersdk		Edam	511036	Ophaalbrug <i>Trambrug</i>
121	Spui	3	Edam	14386	Woning
122	Spui	5	Edam	14387	Woning
123	Spui	6	Edam	14388	Woning
124	Spui	8	Edam	14389	Woning
125	Spui	9	Edam	14390	Woning
126	Spuistraat/de Bult		Edam	511029	Constabelbrug
127	Spuistraat	2	Edam	14399	Woning
128	Spuistraat	3	Edam	14391	Woning
129	Spuistraat	5	Edam	14392	Woning
130	Spuistraat	7	Edam	14393	Woning
131	Spuistraat	9	Edam	14394	Woning
132	Spuistraat	17	Edam	14395	Woning
133	Spuistraat	19	Edam	14396	Woning
134	Spuistraat	29	Edam	14397	Woning

135	Spuistraat	31	Edam	14398	Woning
136	Versteeghsingel B.	2	Edam	14400	Watermolen Zuidpolder <i>De Slikpot</i>
137	Voorhaven	bij 2	Edam	14402	<i>Pietersbrug</i>
138	Voorhaven	7	Edam	14405	Woning
139	Voorhaven	18	Edam	14423	Pand
140	Voorhaven	27	Edam	14406	Woning
141	Voorhaven	34	Edam	14424	Woning
142	Voorhaven	37	Edam	14407	Pakhuis
143	Voorhaven	39	Edam	14408	Pakhuis
144	Voorhaven	43	Edam	14409	Woning
145	Voorhaven	47	Edam	14410	Woning
146	Voorhaven	61	Edam	14411	Woning
147	Voorhaven	63	Edam	14412	Woning
148	Voorhaven	74	Edam	14425	Woning
149	Voorhaven	76	Edam	14426	Woning
150	Voorhaven	80	Edam	14427	Heren huis
151	Voorhaven	81	Edam	14413	Woning
152	Voorhaven	t/o 82	Edam	14403	<i>Arisbrug</i>
153	Voorhaven	84	Edam	14428	Woning
154	Voorhaven	86	Edam	14429	Woning
155	Voorhaven	89	Edam	14414	Woning
156	Voorhaven	91	Edam	14415	Woning
157	Voorhaven	t/o 99	Edam	14404	<i>Jansbrug</i>
158	Voorhaven	107	Edam	14416	Woning
159	Voorhaven	108	Edam	14430	Woning
160	Voorhaven	117	Edam	14417	Woning
161	Voorhaven	120	Edam	14431	Woning
162	Voorhaven	124	Edam	14432	Zaalkerkje
163	Voorhaven	127	Edam	14418	Pakhuis
164	Voorhaven	129	Edam	14419	Pakhuis
165	Voorhaven	131	Edam	14420	Pakhuis
166	Voorhaven	135	Edam	14421	Lutherse kerk
167	Voorhaven	137	Edam	14422	Woning
168	Voorhaven	138	Edam	14433	Woning
169	Voorhaven	144	Edam	14434	Woning
170	Voorhaven	146	Edam	14435	Woning
171	Voorhaven	148	Edam	14436	Woning
172	Voorhaven	150	Edam	14437	Heren huis
173	Voorhaven	152	Edam	14438	Woning
174	Voorhaven	154	Edam	14439	Woning
175	Voorhaven	156	Edam	14440	Woning
176	Voorhaven	162	Edam	14441	Woning
177	Voorhaven	172	Edam	14442	Woning
178	Voorhaven	176	Edam	14443	Hoekpand
179	Wester/Noordervesting		Edam	351200	Stadswallen
180	Wijngaardsgracht	2	Edam	14448	Woning

A.4.2 Provinciale monumenten

	Adres	Plaats	Omschrijving	Cbs-categorie	Categorie	Onderdeel van
1	Lingerzijde/ Wijngaardsgracht	Edam	Pompsluis: schutsluis - ophaalbrug	weg- en waterwerken	Sluis	
2	Oorgat	Edam	Zeesluis: wachthuisje - sluiswachterswoning	weg- en waterwerken	Sluis	
3	Oorgat 10	Edam	'Fort bij Edam'	Verdedigingswerken	Overheids- gebouw	Stelling van Amsterdam
4	Zuidpolderzeedijk onder Edam	Edam	'Zuidpolderzeedijk'	weg- en waterwerken	Dijk	Noorder IJ- en Zeedijken
5	Noordeinde van Volendam	Volendam	'Noordeinde van Volendam'	weg- en waterwerken	Dijk	Noorder IJ- en Zeedijken
6	Zuideinde van Volendam	Volendam	'Zuideinde van Volendam'	weg- en waterwerken	Dijk	Noorder IJ- en Zeedijken
7	Kathammerzeedijk	Edam	'Kathammerzeedijk'	weg- en waterwerken	Dijk	Noorder IJ- en Zeedijken
8	Burg. Versteeghsingel 3	Edam	Gemaal - kolenloods - molen – voorwaterloop 'Gemaal van de Zuidpolder'	weg- en waterwerken	Gemaal	

A.4.3 Beeldbepalende panden Edam

Nr	Straat	Huisnr.	Plaats
1	Breestraat	10	Edam
2	Doelland	7	Edam
3	Eilandsgracht	6	Edam
4	Gevangenpoortsteeg	5	Edam
5	Gevangenpoortsteeg	8	Edam
6	Grote Bult	29	Edam
7	Grote Bult	31	Edam
8	Hoogstraat	4	Edam
9	Hoogstraat	5	Edam
10	Brouwersgracht JC	26	Edam
11	Brouwersgracht JC	27	Edam
12	Brouwersgracht JC	45	Edam
13	Nieuwenhuizenplein J.	17	Edam
14	Keizersgracht	5	Edam
15	Kleine Kerkstraat	1	Edam
16	Kleine Kerkstraat	3	Edam
17	Kleine Kerkstraat	11	Edam
18	Kleine Kerkstraat	16	Edam
19	Kleine Kerkstraat	20	Edam
20	Kleine Kerkstraat	24	Edam
21	Lingerzijde	2	Edam
22	Lingerzijde	3	Edam
23	Lingerzijde	5	Edam
24	Lingerzijde	7	Edam
25	Lingerzijde	13	Edam
26	Lingerzijde	14	Edam
27	Lingerzijde	20	Edam
28	Lingerzijde	38	Edam
29	Lingerzijde	42	Edam
30	Lingerzijde	44	Edam
31	Lingerzijde	51	Edam
32	Lingerzijde	53	Edam
33	Lingerzijde	55	Edam
34	Lingerzijde	61	Edam
35	Lingerzijde	67	Edam
36	Nieuwe Haven	23	Edam
37	Nieuwe Haven	25	Edam
38	Nieuwe Haven	34	Edam
39	Nieuwe Haven	75	Edam
40	Prinsenstraat	4	Edam
41	Prinsenstraat	6	Edam
42	Prinsenstraat	8	Edam
43	Schepenmakersdijk	8	Edam

44	Spui	1	Edam
45	Spui	2	Edam
46	Spuistraat	6	Edam
47	Spuistraat	12	Edam
48	Spuistraat	14	Edam
49	Spuistraat	15	Edam
50	Spuistraat	33	Edam
51	Voorhaven	26	Edam
52	Voorhaven	32	Edam
53	Voorhaven	33	Edam
54	Voorhaven	44	Edam
55	Voorhaven	49	Edam
56	Voorhaven	49a	Edam
57	Voorhaven	52	Edam
58	Voorhaven	73	Edam
59	Voorhaven	85	Edam
60	Voorhaven	87	Edam
61	Voorhaven	90	Edam
62	Voorhaven	99	Edam
63	Voorhaven	103	Edam
64	Voorhaven	126	Edam
65	Voorhaven	164	Edam
66	Wijngaardsgracht	3	Edam

A.4.4 Panden Slikerfonds Edam

Nr	Adres	Huisnr.	Plaats
1	Breestraat	10	Edam
2	Doelland	7	Edam
3	Eilandsgracht	6	Edam
4	Gevangenpoortsteeg	5	Edam
5	Gevangenpoortsteeg	8	Edam
6	Grote Bult	29	Edam
7	Grote Bult	31	Edam
8	Hoogstraat	4	Edam
9	Hoogstraat	5	Edam
10	Brouwersgracht JC	26	Edam
11	Brouwersgracht JC	27	Edam
12	Brouwersgracht JC	45	Edam
13	Nieuwenhuizenplein J.	17	Edam
14	Keizersgracht	5	Edam
15	Kleine Kerkstraat	1	Edam
16	Kleine Kerkstraat	3	Edam
17	Kleine Kerkstraat	11	Edam
18	Kleine Kerkstraat	16	Edam
19	Kleine Kerkstraat	20	Edam
20	Kleine Kerkstraat	24	Edam
21	Lingerzijde	2	Edam
22	Lingerzijde	3	Edam
23	Lingerzijde	5	Edam
24	Lingerzijde	7	Edam
25	Lingerzijde	13	Edam
26	Lingerzijde	14	Edam
27	Lingerzijde	20	Edam
28	Lingerzijde	38	Edam
29	Lingerzijde	42	Edam
30	Lingerzijde	44	Edam
31	Lingerzijde	51	Edam
32	Lingerzijde	53	Edam
33	Lingerzijde	55	Edam
34	Lingerzijde	61	Edam
35	Lingerzijde	67	Edam
36	Nieuwe Haven	23	Edam
37	Nieuwe Haven	25	Edam
38	Nieuwe Haven	34	Edam
39	Nieuwe Haven	75	Edam
40	Prinsenstraat	4	Edam
41	Prinsenstraat	6	Edam
42	Prinsenstraat	8	Edam
43	Schepenmakersdijk	8	Edam

44	Spui	1	Edam	
45	Spui	2	Edam	
46	Spuistraat	6	Edam	
47	Spuistraat	12	Edam	
48	Spuistraat	14	Edam	
49	Spuistraat	15	Edam	
50	Spuistraat	33	Edam	
51	Voorhaven	26	Edam	
52	Voorhaven	32	Edam	
53	Voorhaven	33	Edam	
54	Voorhaven	44	Edam	
55	Voorhaven	49	Edam	
56	Voorhaven	49a	Edam	
57	Voorhaven	52	Edam	
58	Voorhaven	73	Edam	
59	Voorhaven	85	Edam	
60	Voorhaven	87	Edam	
61	Voorhaven	90	Edam	
62	Voorhaven	99	Edam	
63	Voorhaven	103	Edam	
64	Voorhaven	126	Edam	
65	Voorhaven	164	Edam	
66	Wijngaardsgracht	3	Edam	
67	Damplein	1	Edam	Raadhuis
68	Damplein	5	Edam	Lancaster
69	Nieuwenhuizenplein, J. van	5	Edam	Kaaswaag
70	Nieuwenhuizenplein, J. van	6	Edam	Doopsgezinde vermaning
71	Grote Kerkstraat	43	Edam	Nicolaaskerk
72	Lingerzijde	1	Edam	Speeltoren
73	Voorhaven	124	Edam	R.K. Kerk
74	Voorhaven	135	Edam	Lutherse Kerk
75	Brouwersgracht, J.C.	29	Edam	Proveniershuis
76	Grote Kerkstraat	23	Edam	Weeshuis
77	Schepenmakersdijk	16	Edam	Hoogheemraadschap US

A.5 Afkortingen

Afkorting	Betekenis
Awb	Algemene wet bestuursrecht; Regelt de te volgen juridische procedures bij door de overheid te nemen besluiten. Dit speelt vooral bij te verlenen subsidies, vergunningen en het plaatsen of afvoeren van monumenten.
BRIM	Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Rijksmonumenten
CHER	Cultuurhistorische Effect Rapportage
Chw-kaart	Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland
GMA	de Gooijer Monumenten Advies - Epse
MIP	Monumenten Inventarisatie Project
Mw	Monumentenwet
NRF	Nationaal Restauratiefonds
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
VROM	Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten

A.6 Bronnen

- *Rapportage monumentenzorg Edam Volendam 2008 (A. Schenk)*
- *Gemeente gids - Edam-Volendam 2009-2010*
- *Cultuur op de Kaart Cultuurnota Provincie Noord Holland 2009-2012*
- *Archeologie nota concept gemeente Edam-Volendam*
- *Nota Belvédère - OCW, LNV, VROM VWS, 1999*
- *Visies zoals verwoord in de monumentennota's (welke ten deels door ons bureau zijn opgesteld) van de gemeenten: Amstelveen Arcen, Apeldoorn, Bunnik, Bernheze, Binnenmaas, Deventer, Diemen, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Enschede, Grave, Hellevoetsluis, Houten, Lansingerland, Leerdam, Lisse, Maarssen, Nederweert, Noordwijk, Nootdorp, Rijswijk, Schiedam, Roermond, Overbetuwe, Utrecht, Vaals, Weert en Zutphen.*
- *BRIM – RCE*
- *Concept-Beeldkwaliteitsplan Oud Volendam 19 augustus 2008 versie 2 Croonen Adviseurs west*
- *Jaarverslagen Monumentenzorg - RCE*
- *Informatiebladen van het Nationaal Restauratiefonds*
- *Uw monument en de belastingdienst - NRF*
- *Informatie brochure - Prins Bernhardfonds*
- *Cursus NCM monumentenzorg in praktijk*
- *Malta magazine - div. uitgaven*

A.7 Begrippen

Aanlegvergunning

Ook kan in het bestemmingsplan een aanlegvergunning verplicht worden gesteld voor bepaalde werken of werkzaamheden, ter bescherming van aanwezige archeologische waarden. Voorbeelden van deze werken zijn: grondbewerkingen, heiwerkzaamheden, verhogen of verlagen van het waterpeil, aanleggen of rooien van bossen, aanleggen van ondergrondse kabels en leidingen en het aanbrengen van diepwortelende beplantingen. In het bestemmingsplan moet worden aangegeven voor welke werken de aanlegvergunning verplicht is.

Archeologie

Archeologie is de wetenschap die het verleden reconstrueert aan de hand van fysieke overblijfselen in de bodem. Archeologie is onlosmakelijk verbonden met de monumentenzorg en dient als uitgangspunt voor geschiedschrijving, historische kwaliteit en behoud en bescherming van historische waarde.

Bouwhistorie

Bouwhistorie is de bouw-, verbouwing- en gebruiksgeschiedenis van een bouwwerk of een structuur (stadswal, stedenbouwkundig ensemble, infrastructureel kunstwerk e.d.);

Bouwhistorie is de studie van het bouwen in het verleden, waarbij primair gebruik wordt gemaakt van gegevens van specifiek bouwhistorisch onderzoek, aangevuld met gegevens uit aanpalende disciplines.

Cultuurhistorie

Wetenschap die onderzoekt hoe mensen vroeger leefden, aan de hand van tekenen in het huidige landschap. Die tekenen bestaan uit:

- historisch bouwkundige gegevens
- historisch geografische gegevens
- archeologische resten

De voornoemde drie disciplines tezamen vormen een belangrijk en onvervangbaar deel van ons cultuurhistorisch erfgoed welke antwoord kan geven op elementaire levensvragen als:

- wie zijn wij;
- waar komen wij vandaan;
- wat hebben wij in het verleden aan tastbaar verleden achtergelaten.

Cultuurhistorische Effectrapportage

Notitie waarin naar analogie van de Milieueffectrapportage de effecten van een voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling of inrichtingsplan op de aanwezige bouwhistorische, historisch-geografische en archeologische relicten worden beschreven. Vast onderdeel behoren te zijn een beschrijving van de bestaande situatie en een advies hoe de eventuele schade aan deze relicten kan worden vermeden of zoveel mogelijk beperkt.

Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie houdt toezicht op de naleving van de Monumentenwet 1988 en aanverwante regelgeving. Daartoe inspecteert de Erfgoedinspectie alle gemeenten die vergunningen geven voor rijksmonumenten en ruimtelijk beleid voeren voor rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten.

Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden

Door de RCE geproduceerd grootschalig kaartbeeld van heel Nederland waarop gebieden met een hoge, middelhoge en lage archeologische verwachting zijn onderscheiden. De kaart is gebaseerd op een statistische bewerking van alle beschikbare archeologische, bodemkundige en geologische informatie en wordt regelmatig geactualiseerd. Hoewel de kaart met de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt samengesteld, representeert deze een verwachtingsbeeld, waaraan geen conclusies over concrete vindplaatsen kunnen worden ontleend.

Monument

Een monument is een zaak of terrein die van algemeen belang is wegens zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap, bouwhistorische, cultuurhistorische of archeologische waarde.

Monumentenzorg

Dit is het beleidsterrein dat wordt gevormd door de zorg voor het behoud en herstel van historisch waardevolle omgeving. Het gaat daarbij om de bescherming van historisch waardevolle kerken, woonhuizen, boerderijen etc. de monumenten. Het gaat ook om de bescherming en het herstel van grotere gebieden, om waardevolle stads- en dorpsbeelden, om historische landschapsstructuren en om sporen en resten in de ondergrond - de archeologische monumenten.

Verdrag van Malta

Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, ondertekend door de Europese ministers met Cultuur in hun portefeuille op 16 januari 1992.